

& Diakonie Parochie

Een uitgave
van het LKDB

**Jaargang 27
Nummer 1**

Maart 2014

Diaconaal handelen. *Christelijke zorg en welzijn*

Identiteit van christelijke zorg en welzijn
PCI: kwaliteitsslag door samenwerking
“Actief zijn met de Werken van Barmhartigheid”
Sint Maarten Conferentie en impulsdag M25 groepen

Inhoud

Ter inleiding	1
Identiteit van christelijke zorg en welzijn	2
PCI: kwaliteitsslag door samenwerking	9
“Actief zijn met de Werken van Barmhartigheid”	13
Gepassioneerde diaconie: voorop lopen waar de samenleving het laat zitten	17
De kracht van eenvoud	19
“Het evangelie leven met hart, hoofd en handen”	21
Symposium ‘Eerlijk zullen we alles delen’	24
Leefwereld van jongeren vraagt aandacht en interesse	26
Onderzoek ‘Armoede in Nederland 2013’	28
Paradoxen van de voedselbank	30
Van Pluim naar Vrije Uitloop	32
Bezoek van de Koning aan SchuldHulpMaatje Midden-Delfland	34
Leger des Heils en verzorgingsstaat. <i>Een dynamische verkering</i> , boekbespreking	35
<i>Een andere Kerst</i> , boekbespreking	37
Agenda en weetjes	39
Cordaid Armoede in Nederland; oproep donateurs en abonnees	40
Colofon	
Meditatief: <i>Bronnen van omgang met elkaar</i>	

Redactioneel

Het tijdschrift *Diakonie & Parochie* gaat in op ontwikkelingen rond diaconie in parochies, Parochiële Caritas Instellingen en katholieke gemeenschappen. Inhoudelijke reflecties, beleidsmatige vergezichten, oogst van conferenties en werkdagen, concrete voorbeelden, interviews met mensen in de praktijk, recensies van relevante boeken vullen de pagina's. Het aantal pagina's per nummer bedraagt 40. Zo is *Diakonie & Parochie* een praktisch katholiek diaconaal tijdschrift. Voor redactionele contacten: crijns@ziggo.nl

Ter inleiding

Hub Crijns

Je kan het in de maand februari nauwelijks gemist hebben: de overvloed aan medailles die Team-NL behaald heeft op de internationale langebaan schaatswedstrijden. Het duurde even, maar steeds vaker hoorde je dat de internationale wereld aardig zijn best deed op deze Open Dutch Championship, die toevallig ook Olympische Spelen waren. Ook leuk dat die buitenlanders een graantje mee mochten nemen. Dat gevoel van winnen mogen ook de vele diaconale projecten en initiatieven ervaren, die mee hebben gedaan aan de Diaconale Prijzen in de bisdommen Roermond, Rotterdam en Utrecht. Wie de boekjes doorleest ontmoet ruim 70 grote en kleine deelnemers, voor wie het meedoen met de diaconale Prijs even belangrijk is als het winnen. Hier zijn de medailles klein in aantal, maar de voorbeelden van uitstekend diaconaal werk opvallend groot.

De sociale wetgeving in Nederland is in februari minder opvallend en breed in het nieuws geweest. De zoveelste ronde van bezuinigingen en aanscherping van de regels met invoering van grotere straffen is met succes voltooid in de politiek. Drie belangrijke hervormingsplannen haalden met steun van de oppositie, waaronder het CDA, een meerderheid in de Tweede Kamer. En de Eerste Kamer zal spoedig volgen. De aanpassing van de regels voor de bijstand is voltooid: uitkeringsgerechtigden moeten in principe verplicht vrijwilligerswerk doen en wie met meer mensen een huishouden deelt die ook een uitkering hebben, krijgt een lagere uitkering. Het ontslagrecht is hervormd met verlaging van de ontslagvergoeding en verkorting van de duur van de ww-uitkering. Tegelijk zijn de regels rond flexibele contracten aangepast. En de Participatiewet is aangenomen. Deze Wet gaat verschillende sociale zekerheidsgroepen gelijk behandelen en wil dat mensen die niet

op eigen kracht aan betaald werk komen wel aan een baan worden geholpen. Op straffe van allerlei sancties, die vooralsnog vooral bij de uitkeringsgerechtigden liggen. Bij het aannemen van de drie wetten is tevens stevig op de beschikbare budgetten bezuinigd en de uitvoering is gelegd bij de burgerlijke gemeenten. Terwijl de crisis voortduurt, banen schaars zijn, werkloosheid toeneemt, bezuinigen we op de sociale zekerheid, maken we de regels strenger, en leggen we een forse druk op de al economisch getroffen medeburgers. De oplossing van de crisis regelen we over de hoofden heen van de arme en werkloze medeburgers. Hoezo sociaal beleid?

Intussen is er in de parochies en parochiële caritas instellingen veel gaande. De nood in de samenleving gaat aan de kerken niet ongemerkt voorbij. Je leest er niet veel over, maar gedaan wordt er des te meer. Ook in dit nummer treft u verhalen, voorbeelden, en achtergronden bij het diaconaal handelen, zoals dat gedaan wordt in parochies en parochiële caritas instellingen. U kunt lezen over het denken rond diaconaal handelen. Het werk van de Vincentiusverenigingen komt uitgebreid in beeld. Niet te missen is de Koninklijke belangstelling voor SchuldHulpMaatje, ook in de maand februari. Boekbesprekingen wijzen de weg naar interessant leesvoer. Voldoende brandstof dus om de diaconale motor draaiende te houden.

Uit de reacties blijken waarderingen voor *Diakonie & Parochie*. Dat goede nieuws horen we graag en we hopen dat u dit aan anderen doorvertelt. Werft u mee aan nieuwe abonnees? De prijs blijft 20 euro (inclusief portokosten), ook in 2014. Want het is crisis. Voor al uw reacties en meningen kunt u terecht bij eindredacteur Hub Crijns. Adres: crijns@ziggo.

Identiteit van christelijke zorg en welzijn

Dr. Erik Sengers is coördinator van de Dienst Caritas Bisdom Haarlem-Amsterdam. Dit artikel is een bewerking van een Lezing zoals gehouden voor Caritas Vlaanderen.

Tot het midden van de vorige eeuw vormden christelijke organisaties op het vlak van zorg en welzijn een ware maatschappelijke beweging. Een maatschappelijke beweging in eerste instantie ten dienste van de eigen groep, later ten dienste van de gehele bevolking.

In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn die banden verzwakt en niet langer op basis van identiteit, maar van functionaliteit georganiseerd. Wat is nu de rol en betekenis van christelijke organisaties in een veranderende verzorgingsstaat? Voor een antwoord op deze vraag is een gedeelde identiteit nodig. De leden van een groep moeten het gevoel hebben dat ze gezamenlijk ergens voor staan en zich voor dat gedeelde doel willen inzetten. Dat gezamenlijke doel werkt als een oriëntatiepunt dat de onderlinge verhoudingen organiseert en stimuleert. Vanuit dit opzicht stellen we ons de vraag, wat het oriëntatiepunt is voor de organisaties in zorg en welzijn die zijn voortgekomen uit christelijke inspiratie. In het eerste deel schets ik hoe we vanuit sociaal-wetenschappelijk perspectief kunnen nadenken over identiteit. In het tweede deel beschrijf ik wat die context is waarin christelijke zorgorganisaties werken, en hoe die context invloed uitoefent, hoe die vragen stelt over het functioneren van die organisaties. In het derde deel komen inhoudelijke antwoorden in beeld: wat zou de identiteit van christelijke zorgvoorzieningen kunnen zijn? Op basis van de spiritualiteit van caritas en de christelijke sociale leer teken ik enkele mogelijke contouren. Tenslotte concludeer ik welke positieve, praktische consequenties een christelijke identiteit volgens mij heeft.

Identiteit en identificatie

In de discussie over identiteit van organisaties wordt er impliciet vanuit gegaan dat de identiteit er al is en via een bepaalde weg ontdekt kan worden. Er bestaan daarvoor meerdere wegen. Veel auteurs schetsen vergezichten over levensbeschouwelijke tradities en de rol daarvan in de samenleving. Ook bieden ze analyses over de openheid van de samenleving voor de christelijke identiteit en de mogelijkheden die dat biedt. In organisaties worden vaak interviewmethodes ontwikkeld om de identiteit te ontdekken. Een commissie vraagt alle medewerkers hun visie te geven met het oog op een zo groot mogelijk draagvlak. Zo ontstaat er een formulering van de identiteit, die vervolgens wordt vastgelegd. In mijn visie op identiteit 'is' identiteit er niet, maar komt tot stand in een sociale context

en wordt steeds opnieuw in relatie tot die context vastgelegd. In die zin is de identiteit een uitdrukking van een huidige situatie, en niet iets van het verleden. Tegelijk drukt een identiteit ook iets wenselijks uit: daar willen we naar toe groeien, zo zouden we willen zijn. Een identiteit heeft daardoor ook iets normatief: wie wil erbij horen en wie haakt er af, wie mag erbij horen en wie wordt buitengesloten? Daarmee speelt ook de vraag van macht een rol: wie bepaalt wat de identiteit van organisaties zou moeten zijn? Identiteit moet immers ook georganiseerd worden, wil institutioneel verankerd zijn. De processen van identificering zijn veel interessanter dan de uitkomsten daarvan.

Interne relaties bepalen identiteit

Het proces van identificering heeft twee kanten. Aan de basis staan relaties tussen mensen en groepen van mensen. Hoe intensiever de relaties zijn, hoe sterker de identiteit. Het vormen van relaties gaat gemakkelijker als er ook bepaalde kenmerken gedeeld worden. Mannen praten over het algemeen makkelijker met mannen, en vrouwen met vrouwen. Mensen van eenzelfde etnische groep praten gemakkelijker met elkaar in een vreemd land dan met hun autochtone burens. Mensen met eenzelfde geloofs- of wereldbeschouwing praten gemakkelijker met elkaar dan met mensen die deze overtuiging niet delen. Deze eenenigheid is op zich niet erg, hoewel dat er wel toe leidt dat de eigen groep vaak wordt gezien als 'beter' dan andere groepen. Als mensen iets met elkaar delen, worden storende factoren uitgeschakeld en kunnen ze gemakkelijker taken volbrengen en doelen bereiken. Die taken en doelen kunnen op hun beurt ook identiteitsvormend werken. Als mensen of groepen het gevoel hebben dat ze samen ergens voor staan, benadrukken ze eerder de gezamenlijke overeenkomsten dan de verschillen. 'Communicatie' is daarom bij identificatieprocessen het sleutelwoord: als mensen met elkaar communiceren of kunnen communiceren, vestigen en bevestigen ze relaties. Als de communicatielijnen afbreken worden mensen vreemden voor elkaar en zal de gezamenlijke identiteit vervagen.

Externe relaties bepalen identiteit

De andere kant van identificering is de relatie met de buitenwereld. De gezamenlijke identiteit wordt vaak gedefinieerd ten opzichte van de buitenwereld. Ook als niet ieder lid van de groep (helemaal) aan deze kenmerken voldoet, kan zo'n omschrijving voldoende zijn om de grenzen van de groep af te bakenen. Of om mensen bij de groep te betrekken: als je erbij wilt horen, moet je je zo gedragen. Ook moet die gezamenlijke identiteit door de buitenwereld erkend worden. Met andere woorden: als de omgeving een groep niet erkent of als zodanig

ziet, zal de groep weinig maatschappelijke impact hebben. En een sociale omgeving kan een groep definiëren, hoewel sommige leden van die groep helemaal niet als zodanig gezien willen worden. Zo is het een interessant fenomeen, dat het culturele en religieuze leven van joden in West-Europa tijdens de eerste jaren van de Tweede Wereldoorlog intensiever was dan in de periode daarvoor. Tegen hun wil werden mensen gedefinieerd als joods en opgesloten in getto's, waar ze alleen met joden mochten omgaan. Deze intensievere omgang van seculiere en religieuze joodse mensen met elkaar leidde onder de druk van buiten tot een versterking van de joodse identiteit.

Identiteit en media

Identificering heeft dus een interne kant, en een externe kant, die de grenzen van de groep bevestigen. Als we processen van identiteit zien als een uiting van sociale relaties tussen mensen, zien we meteen waar het probleem van deze tijd ligt. Anno 2013 zijn de relaties tussen mensen veel langer en abstracter geworden. We houden via email, facebook en skype contacten met mensen ver weg, terwijl in het dagelijks contact onze burens vreemden worden. Dankzij de invloed van de media is ons beeld op de wereld ontzettend verruimd en verrijkt. Dat is op zich positief. Maar de groepen mensen waar we ons voor identificatie mee betrokken voelen, overlappen elkaar niet meer per se en versterken elkaar dus niet. De christelijke vakbond en partij overlappen vroeger elkaar, maar tegenwoordig is men tegelijk

lid van de neutrale sportvereniging en gaat men naar de katholieke school. In de huidige tijd zijn er heel veel levensbeschouwelijke en religieuze opties. Dat maakt het voor groepen erg moeilijk om de grenzen van de groep en daarmee de identiteit van de groep te bewaken. Daarmee brokkelt de infrastructuur van instanties af, die een identiteit voor mensen

kunnen formuleren. Dé vakbond als instantie voor de identiteit van arbeiders, dé kerk als instantie voor de identiteit van geloof, dé staat als instantie voor de identiteit van een natie en volk. Er zijn geen overlappende instanties meer die onze identiteit bepalen, en als ze dat wel doen, dan worden ze wantrouwend bekeken. Dat betekent dat iedereen opnieuw op zoek gaat en op zoek blijft naar identiteit, naar plaatsbepaling in de sociale ruimte.

De kerk als bron van christelijke zorgorganisaties

De identiteit van christelijke organisaties wordt bepaald in een netwerk van sociale relaties. De kerk was de instantie die tot voor enkele decennia geleden bepaalde, en in sommige landen in Europa nog steeds bepaalt, wat christelijk was aan de organisaties van zorg en welzijn, en wat dat betekende voor hun activiteiten. We kunnen dat breed zien, want organisaties vielen of onder bisschoppen of onder ordes of congregaties, die waakten over de katholieke invulling. De consequenties waren omvattend: de kerk sprak mee als het ging om het personeelsbeleid, om de medische handelingen die verricht mochten worden, of over de ruimtelijke inrichting zoals het ophangen van kruisbeelden en het inrichten van een kapel. Via gedelegeerde bestuurders hield de kerkelijke organisatie toezicht op de praktijk van de instellingen. En via de kerkelijke organisatie waren de zorginstellingen verbonden met andere instellingen die zich verbonden voelden met de christelijke identiteit. Deze vorm van organisatie heeft een grote impuls gegeven aan het zorglandschap van de Europese samenlevingen.

Toenemende invloed van de overheid

Na de Tweede Wereldoorlog nam de overheid een steeds belangrijkere rol in het netwerk

2 De dorstigen laven

- Water pompen
- Thee brengen
- Water dragen in Afrika
- Drinken uitdelen

over, met name omdat ze het werk ging financieren. Daarmee waren belangrijke doelen gediend: de zorgverlening moest gaan aansluiten bij de laatste wetenschappelijke en professionele ontwikkelingen. De hulpverlening moest beter worden en gecontinueerd worden. Legitieme doelen, met belangrijke gevolgen voor de identiteit van het werk, want daarmee komen andere waarden in het spel. Het

werk wordt minder een zaak van naastenliefde en barmhartigheid, en meer van professionaliteit, techniek en methodiek. Het resultaat van het werk wordt niet meer afgerekend op basis van de intentie die eraan ten grondslag ligt, de inspiratie, maar op basis van de gestelde doelen en de bijbehorende subsidies. Het netwerk op basis van levensbeschouwing raakt doorbroken, en er ontstaan nieuwe netwerken tussen instellingen die eenzelfde soort hulpverlening organiseren: katholieke en neutrale ziekenhuizen voelen zich meer verwant dan katholieke ziekenhuizen en katholieke buurthuizen. Deze verwantschap die kan leiden tot samenwerking en fusie roept op een nieuwe manier de vraag op naar de identiteit als inspiratie voor het werk, waarop een antwoord gegeven moet worden. Bij een grotere invloed van de staat wordt de rol van politiek en wetgeving belangrijker, ten koste van de invloed van de kerk als garant van de identiteit.

Particulier initiatief

Het derde knooppunt in het netwerk van christelijke organisaties zijn de noden in de samenleving,

en wat zij als sociale noden zien. Een belangrijk kenmerk van christelijke zorg is dat steeds weer opnieuw mensen zich in vrijheid inzetten voor noden waar andere oplossingen tekort schieten. In sommige samenlevingen, zoals in Scandinavië, is de verzorgingsstaat heel omvangrijk en is er weinig plek voor christelijke zorg of zal die samenvallen met de staat. In andere, zoals de Verenigde Staten, is de verzor-

gingsstaat zeer beperkt en zullen christelijke kerken hun naastenliefde op een veelheid van gebieden kunnen uiten. Ook in West-Europa zien we dit gebeuren. Was voorheen die zorg voor zieken en lichamelijk of geestelijk beperkten een uiting van zorg door christenen, nadat deze zorg geheel uit belastinggelden betaald werd is het onderdeel geworden van het aanbod van de verzorgingsstaat. Wat gezien wordt als de ware naastenliefde zit nu eerder in de opvang van daklozen, migranten en vluchtelingen, en de steun aan armen.

Dynamisch netwerk

De belangrijkste knooppunten voor christelijke zorg en aandacht zijn de kerk, de staat en de noden zelf. Maar het belang van deze knooppunten varieert in tijd en ruimte. Hoe die zorg en aandacht er in een bepaalde situatie uitziet, hangt af van de sterkte en zwakte van bepaalde knooppunten. Als de staat bepaalde taken financiert, worden deze taken minder gauw als uiting van caritas omschreven. Als in tijden van crisis de sociale noden toenemen, zullen er nieuwe vormen uitgevonden worden. De kerk speelde in vroeger tijden een centrale rol, en is in deze tijd als speler in het netwerk van caritas niet uit te vlakken. Worden de nieuwe initiatieven in zorg en welzijn erkend door een kerkelijk instituut, dan zullen ze eerder zichzelf definiëren als en gezien worden als een christelijke uiting. Ook in brede zin spelen de kerken een niet uit te vlakken rol: de verhalen van het evangelie en de traditie van christenen op het veld van zorg en welzijn inspireren steeds weer mensen om zich in te zetten voor de medemens in nood. Kortom, christelijke zorg wordt gedefinieerd en definieert zichzelf in een dynamisch netwerk.

Caritas

Een belangrijk woord in de christelijke traditie is het woord 'caritas'. Caritas komt van een Latijns woord dat verwijst naar 'duur' in de zin van 'waardevol'. Pas van daaruit krijgt het de betekenis van hoogachting, verering of liefde, en in de kerkelijke context in het bijzonder

van naastenliefde. De combinatie is wellicht vreemd: wij denken bij duur aan geld, en niet aan een geliefde. Maar toch bestaat de combinatie: wat duur en waardevol is, hebben we vaak ook lief. Dat geldt voor de dure auto net zo goed als voor de onbetaalbare familieleden en onze gezondheid. En we kunnen ook denken aan de woordcombinaties in de Latijnse talen, bijvoorbeeld het Frans heeft het woord *chère* voor duur en *chère* voor

schat of lieveling. Kortom: wat we liefhebben is ons wat waard, en andersom als ons iets waard is, is het een uitdrukking dat we het lief hebben.

De kern vinden we in het hoogste gebod zoals beschreven in het evangelie van Markus (12, 28-33): we moeten God liefhebben met heel ons hart, ziel, verstand en kracht, en de naaste als onszelf. God, naaste, en wijzelf, dat zijn blijkbaar de drie belangrijkste, waardevolste, dure zaken. Als we in dit betoog

even afzien van de liefde tot jezelf, blijven over de liefde tot God en tot de naaste. De liefde tot God en tot de naaste gaan samen. Wij zouden geneigd zijn te zeggen dat de liefde tot de naaste in het christendom voorop gaat. Maar alle grote theologen en mystici laten ons zien dat deze verweven is met de liefde tot God. Dat is ook niet zo vreemd, want het is God die in het christelijk denken de eerste stap zet. Omdat Hij van mensen houdt komt hij naar ons toe met Zijn Liefde. Die ervaring van de oorspronkelijke geborgenheid en bescherming roept bij de mensen een antwoord op dat die ervaring op een soortgelijke wijze wil beantwoorden, door daden van liefde namelijk. Willen we God liefhebben dan kunnen we dat alleen maar doen door Zijn mensen lief te hebben, omdat ze waardevol zijn. Godsliefde en naastenliefde staan niet tegenover elkaar, waarbij de een voor de kerkgangers is en de ander voor de beoefenaars van de naastenliefde. Hoe groter de Godsliefde, hoe groter de naastenliefde, en andersom.

4 De zieken bezoeken

- In het ziekenhuis
- Bij juf thuis
- Een kaart sturen
- Een ziekenhuis in Tanzania

3 De naakten kleden

- Kleding inzamelen
- Jas helpen aantrekken
- Baby aankleden
- Kleding brengen naar Polen

Caritas is recht doen

In de liefde tot God staat dus de mens centraal. Liefde betekent ook mensen recht doen. We denken vaak dat caritas en de strijd voor een rechtvaardige wereld twee verschillende zaken zijn, maar dat hoort bij elkaar. Als we mensen lief hebben, dan proberen we recht te doen aan de eigenheid en de vrije ontwikkeling van mensen. Als we dat niet zouden doen, zouden we onze eigen belangen laten prevaleren boven die van de ander. En om die ander en zijn of haar levensweg en waarheid gaat het. Maar dat betekent ook dat we ons vanuit die liefde inzetten voor een rechtvaardige wereld: voor het opheffen van armoede, voor het voorkomen van hongersnood, voor de genezing van zieken, voor de waardigheid van het leven aan het begin en einde ervan, voor de scholing en vorming van de jeugd, voor een veilige omgeving om in te wonen en relaties aan te gaan, voor een economisch gezonde basis van gezinnen. We doen dat niet vanuit een politiek programma (het kan wel een politiek programma worden), maar vanuit de waarde van de mens die als Gods oogappel mag groeien naar wat waar, goed en schoon is.

Caritas is gemeenschap zijn

Liefde leidt tot gemeenschap. Waar liefde is spreken we altijd over twee, en dat is al een gemeenschap. De liefde tot God is geen individuele ervaring, maar een ervaring die leidt tot gemeenschap met God en met mensen. Dat geeft meteen een diepe christelijke waarheid weer: we worden pas mens en kunnen pas volledig mens worden in een gemeenschap. Als we de liefde tot God en tot de mensen serieus nemen, worden we opgeroepen te werken aan gemeenschap. Vanuit het geraakt voelen door die Liefde gaan we actief op zoek naar mensen die eenzaam zijn, proberen we mensen die werkloos zijn bij de samenleving betrokken te houden, zoeken we gevangenen op, zonderen we vluchtelingen en asielzoekers niet af, bevorderen we dat gehandicapten gebouwen in kunnen komen. Mensen

kunnen hun talenten en vermogens ontplooiën in samenwerking met anderen, en zo kunnen ze hun gezamenlijke doelen realiseren ten dienste van het geheel van de samenleving. Samen, in hun diversiteit, vormen de mensen het veelzijdige beeld van God.

Caritas is gelovig handelen

Caritas is niet alleen het handelen, maar ook de uitdrukking van een geloofsgemeenschap, een netwerk zo u wilt, die gelooft dat het in deze wereld anders kan. Het beeld van het Koninkrijk Gods, waarin de laatsten de eersten zullen zijn, waarin zij die zijn als kinderen het eerste binnengaan, waarin de liefde en niet de macht de wet is - dat Koninkrijk is daarbij het richtsnoer. Daarvoor laten de onderdelen van dat netwerk zich doelbewust inspireren door de verhalen van het joodse volk en van het leven van Jezus. Daarin vinden zij de ervaringen opgeschreven die universele geldingskracht hebben, en ze zijn bereid erover na te denken hoe die in hun concrete situatie tot uitdrukking kan komen. De onderdelen van de geloofsgemeenschap zijn bereid de onderlinge band te behouden, ook als ze van mening verschillen over de invulling van dat geloof, en van elkaar te leren als ze moeilijkheden tegenkomen. Het is een geloofsgemeenschap die aan de samenleving vertelt waarom ze doet wat ze doet, en die door haar voorbeeld probeert te laten zien dat die andere werkelijkheid mogelijk is.

Caritas en de praktijk

Hoe kunnen deze gedachten over caritas er nu in de praktijk uitzien? Ik wil deze vraag tastend en zoekend beantwoorden.

Vanuit het eerdere perspectief denk ik bij het thema identiteit eerder in piketpaaltjes, waarbinnen bepaalde delen van een netwerk zich bewegen en hun identiteit vormgeven. Ik noem vier van die piketpaaltjes.

De mens staat centraal

Het eerste piketpaaltje stelt de mens in een christelijke inrichting de mens centraal. De

mens staat centraal omdat hij Beeld van God is, omdat de mens de oogappel Gods is, zijn lieveling. Als we God willen eren en dienen kunnen we dat alleen doen door Zijn mensen te dienen. En wel de mens in zijn geheel, naar lichaam en geest. Als we in een ziekenhuis een mens behandelen, gaat het niet alleen om het zieke lichaam. Het gaat ook om de mens die deze ziekte heeft met zijn vragen en angsten. Het gaat om de mens in zijn sociale, geografische en historische context. Bij een ziekte gaat het er ook om wat het voor gevolgen heeft voor de omgeving van de patiënt, voor partners en familie, voor kinderen. Het gaat bij ontslag uit de instelling ook om de vraag waar de mens zich beweegt, en of hij genoeg levensvreugde heeft zelf verder te werken aan genezing. Het gaat dus ook om de hulpvragen in zijn levensbeschouwelijke dimensie: waarop hoopt hij? Het gaat om de mens in zijn gehele mens-zijn. In een christelijke inrichting is de mens dus geen 'klant', zoals wel eens wordt gezegd. Dat veronderstelt een relatie van halen en brengen, van een relatie die met geld bevestigd wordt, van: u vraagt wij draaien. Of natuurlijk 'de klant is koning', die als het niet bevalt met de algemene voorwaarden in de hand een klacht indient. In een christelijke inrichting zou dat niet moeten zijn, de mens staat centraal en wordt geholpen door een andere mens die zijn eigen zwakheden en talenten heeft, die ingezet mogen worden om de mensheid verder te brengen.

Het gaat om inspiratie

Het tweede piketpaaltje is dat een christelijke instelling zich laat inspireren. De zorg en de hulp die er verleent wordt gebeurt niet alleen omdat de overheid ervoor betaalt, of omdat de wetenschap nieuwe inzichten biedt. Het gebeurt vanuit christelijk perspectief ten diepste omdat ernaar gestreefd wordt de wereld menselijker te maken, en zo tot voltooiing te brengen. Een christelijke instelling staat ten dienste van dat groter doel en ze laat zich door dat doel inspireren in haar

dagelijkse werkzaamheden. Daarbij oriënteert een christelijke instelling zich aan de verhalen uit de Schrift. Wat betreft het Oude Testament voor de omgang met weduwen en wezen, voor de omgang met de vreemdeling en de zieke, voor de omgang met de dode en de schuldige. Het hart daarvan zijn de tien geboden als universele richtwijzers voor een menselijk samenleven. Wat het Nieuwe Testament betreft oriënteert een christelijke instelling zich aan de verhalen uit het Evangelie, de Blijde Boodschap over het leven van Jezus, met zijn Boodschap van de liefde Gods voor alle mensen, en dat mensen in die liefde kunnen komen door kind te worden en elkaar te dienen. Ook oriënteert een christelijke instelling zich aan de handelingen en de brieven van de apostelen, omdat daarin wordt gemaand te blijven in die liefde tot God en de onderlinge liefde. Tenslotte laat een

christelijke instelling zich inspireren door de traditie van de christelijke kerken, waarin steeds weer mensen zich aangesproken voelden door de noden en daar in reflectie op Bijbel en Traditie oplossingen voor zochten. Christelijke zorginstellingen staan daarmee in het netwerk van de christelijke geloofsgemeenschap, de gemeenschap die zich geroepen weet deze traditie en reflectie levend te houden en toe te passen. Voor het behoud van een christelijke identiteit is het nodig om met de bronnen, geschiedenis en organisaties die de identiteit bepalen relaties aan te gaan, ermee in gesprek te gaan en blijven.

De geest van liefde als omgangsnorm

Het derde piketpaaltje is dat christelijke zorginstellingen 'anders' zouden moeten zijn. Patiënten, bezoekers en werkenden zouden dat moeten kunnen ervaren. Groot gezegd: in een christelijk ziekenhuis gaat het niet om protocollen en regels. Ze zijn heel belangrijk, maar als een patiënt bij binnenkomst

merkt dat hij in een schema gedrukt wordt, dan doen we iets tekort. Ook staat in een christelijk ziekenhuis niet efficiëntie en winst centraal. Natuurlijk moeten we zorgvuldig omgaan met de ons toebedeelde middelen, maar welke beeld straalt het commerciële Slotervaart ziekenhuis in Amsterdam uit naar bezoekers en klanten? Ook mogen bestuurders, artsen en investeerders een goede beloning krijgen maar het gaat in een christelijke inrichting niet om hen. Klein gezegd kunnen we door bepaalde accenten laten zien waardoor we geïnspireerd worden en dat in onze praktijk laten merken. Is de portier in het ziekenhuis net zo vriendelijk en attent als Sint Elisabeth was? Is de kapel of stilte-ruimte weggelaten in een hoekje of zijn er duidelijke bordjes die je erheen leiden? Proberen we in onze folders en website te verwoorden waarom we dit werk doen? In een christelijke inrichting zou de onderlinge geest van liefde tussen patiënten, medewerkers en bezoekers de norm moeten en kunnen zijn. Als dat op een kwalitatief goede manier gebeurt is dat genoeg reclame.

Kritische omgang met de samenleving

Het vierde en laatste piketpaaltje is dat christelijke instellingen kritisch zijn naar de samenleving. Juist omdat ze zich laten inspireren door een oud verhaal met actualiteitswaarde, juist omdat ze het oog gericht houden op een toekomst die nog komt, juist daarom zijn ze kritisch op wat is. Of anders gezegd: in christelijke zorg hoort ook een profetische dimensie. Ik weet dat het niet makkelijk is voor bestuurders, maar ik zou het spannend vinden als christelijke instellingen ook protest zouden aantekenen tegen politieke maatregelen of beleid. Gaan we mee met een nieuwe bezuinigingsronde in zorg en welzijn, of durven we te zeggen dat er door de aangekondigde maatregelen mensen door het sociale vangnet dreigen te gaan? Durven we kritisch in gesprek te brengen dat de omgang van onze samenleving met vluchtelingen in bepaalde gevallen mensonterend is? Durven

we te zeggen dat de kloof tussen arm en rijk in onze westerse landen groter wordt en dat de sociale verbanden daardoor onder druk komen te staan? De christelijke sociale leer, biedt genoeg aanknopingspunten om deze en vele andere schendingen van de christelijke visie op mens en maatschappij aan te klagen. Soms is dat nodig om het visioen te bewaren.

Samenvatting

Om het samen te vatten: een oud katholiek uitgangspunt stelt dat de kerk in de wereld maar niet van de wereld is. Dat zou ook voor de christelijke organisaties kunnen gelden. Natuurlijk werken christelijke zorg en welzijn in deze wereld. Ze probeert hier de zeven werken van barmhartigheid te vervullen: gevangenen bezoeken, zieken genezen, eenzamen troosten. Ze probeert de mens in al zijn dimensies recht te doen. Ze streeft op aarde naar gerechtigheid en vrede, naar duurzame structuren. Maar ze is niet van de wereld: de norm die voor haar geldt, is de norm van de liefde, die zich

baseert op schrift en traditie, die beleefd wordt in een gemeenschap waarin de hoop op een nieuwe toekomst hoog gehouden wordt. Dat maakt de identiteit van organisaties christelijk, zolang ze zich binnen dat gesprek begeeft. De aangegeven piketpaaltjes van dat gesprek zijn ruim genoeg om een veelvoud aan posities op een fundamentele en positieve manier met elkaar te verbinden.

De zeven Werken van Barmhartigheid is een kwartetspel dat is uitgegeven door de Bisschoppelijke Vastenactie. Prijs € 2,95 of per tien of meer € 2,50. Bestellen: <http://webshop.vastenactie.nl/index.php/school-materiaal/kwartet-werken-van-barmhartigheid.html>

PCI: kwaliteitsslag door samenwerking

Ina van de Bunt-Koster is diocesaan diaconaal medewerker en missiesecretaris van het aartsbisdom Utrecht

Binnen het Aartsbisdom Utrecht is sinds enige jaren ervaring opgedaan met gefuseerde PCI'en. Diocesaan diaconaal werker Ina van de Bunt-Koster stelt dat de meeste weerstanden inmiddels zijn overwonnen en dat de meerwaarde van samenwerken duidelijk wordt. Van de Bunt: "Een nieuwe situatie schept kansen om oude, soms vastgeroeste beelden en vooronderstellingen te doorbreken."

Sinds 2010 is een aantal veranderingen doorgevoerd en inmiddels wordt er hard gewerkt aan de benodigde bestuurskwaliteit om de ingewikkelde structuren rond armoede en andere noden te leren kennen. Dit is noodzakelijk om adequaat hulp te kunnen verlenen. De veranderingen betreffen de volgende vier zaken.

Het Bestuur

Er is gekozen voor vernieuwing én continuïteit. Van de Bunt: "Voor de nieuwe besturen was fris bloed nodig. Oude bestuursleden die hun termijnen erop hadden zitten, konden geen benoeming meer krijgen. Slechts als de kwaliteit van besturen (bijvoorbeeld het penningmeesterschap) in het geding zou zijn, kon na toetsing alsnog een benoeming voor twee jaar afgegeven worden. Het nieuwe bestuur kon vervolgens alleen aan de slag met een beleidsplan en een werkplan."

De Financiën

Iedere PCI moest de samenstelling van het eigen vermogen bekijken en eventueel herwaarderen. Daarna konden de vermogens samengevoegd worden. "Dit ijkpunt bleek een goed moment om eens kritisch naar het geheel te kijken," zo ervoer Van de Bunt. "Daarbij werd ook zichtbaar of de besteding van het vermogen wel conform het reglement was gebeurd. Een bekende miskleun is bijvoorbeeld het financieren van een geluidinstallatie in de kerk." Vastgestelde notarieel geoordeelde gelden blijven besteed worden aan het omschreven doel, maar dan wel binnen het vergrote gebied - behoudens gelden waarbij ook de locatie is vastgelegd.

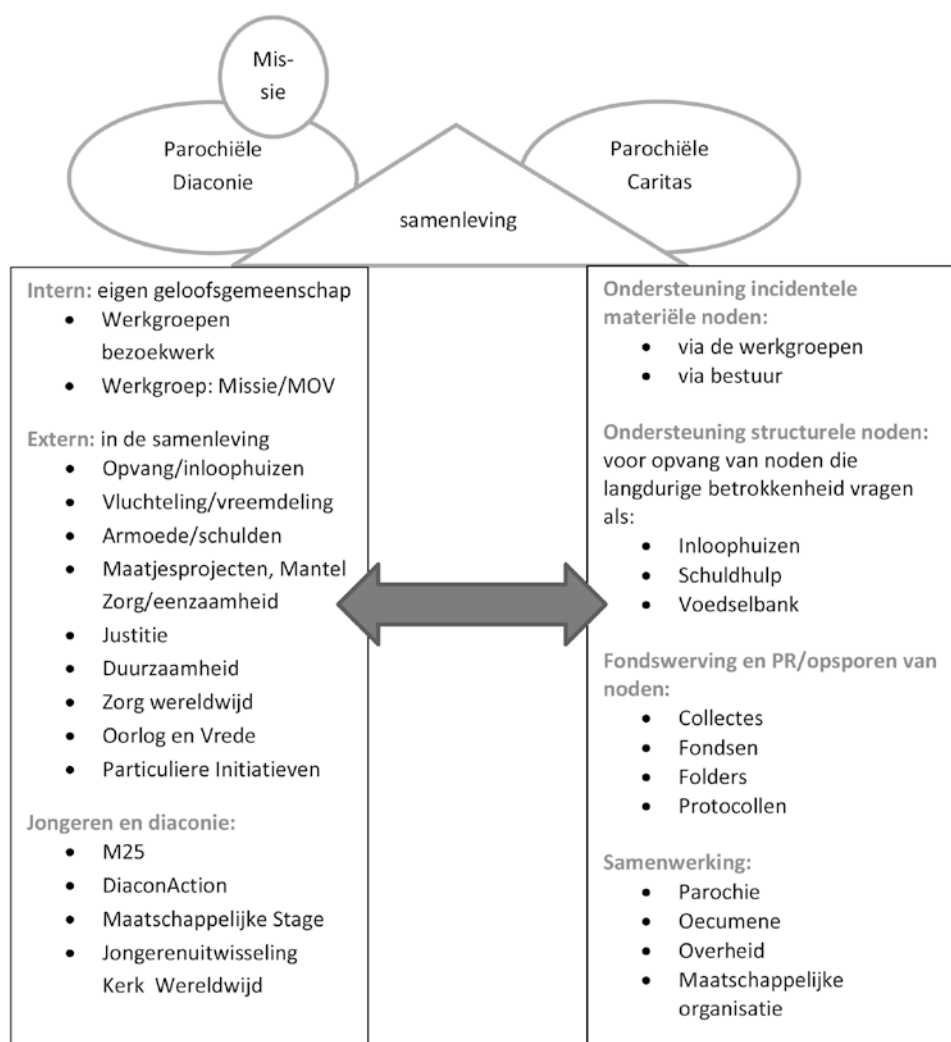
De Organisatie van de PCI

Over het algemeen is er sprake van een bestuur met werkgroepen. Daarbij is er een duidelijk verschil zichtbaar tussen het platteland en de stad. Op het platteland wordt de nieuwe parochie gevormd door verschillende dorpen die alle

Ina van de Bunt-Koster volop aan de praat over de PCI
[Foto: Hub Crijns]

Caritas en diaconie: Samenwerking om een menswaardig bestaan

➔ Dienst aan de naaste, het bemiddelen van Gods liefde als bron van handelen, van waaruit getracht wordt aan ieder mens, als beeld en gelijkenis van God, recht te doen.

hun eigen kerk en PCI kennen. “Om recht te doen aan de nabijheid blijven hier werkgroepen PCI bestaan. Zij worden vaak geleid door ‘oude’ bestuurders die wel actief willen blijven. Deze werkgroepen opereren veelal met een eigen budget, maar zijn verantwoording schuldig aan het nieuwe bestuur voor wat betreft de financiën en de inhoud,” aldus Van de Bunt. Naast de lokale betekenis hebben zij ook van doen met de gezamenlijke besteding van bovenlokale initiatieven die vastgesteld worden via het beleidsplan en werkplannen. “Op die manier groeit solidariteit en leert men om over eigen grenzen (lees: eigen oud vermogen) heen te kijken,” vult Van de Bunt aan. In de stad was veelal reeds sprake van samenwerking, maar het nieuwe bestuur moest wel met een aantal nieuwe mensen verdergaan. Dit gaf echter tegelijkertijd de gelegenheid om eens opnieuw naar de sociale kaart te kijken en opnieuw prioriteiten te stellen.

De Begeleiding

De diocesane diaconale werkers hebben het fusieproces begeleid van de PCI'en in het Aartsbisdom Utrecht. Zij worden sinds het eind van de jaren negentig betaald uit de afdracht van de PCI'en en zetten zich in voor de ontwikkeling van diaconie in de parochie en van de PCI. De diaconale werkers begeleiden op maat en organiseren regionaal toerusting voor de meest voorkomende vragen. Ook hebben ze geholpen bij de totstandkoming van de nieuwe beleids- en werkplannen vanuit gestandaardiseerde modellen en bevorderen ze de samenwerking op alle fronten.

Winst in de relatie tussen parochie en PCI

“Na drie jaar mogen we vaststellen dat er een kwaliteitsslag wordt geleverd. De nieuwe mensen brengen een nieuw elan binnen,” zo vindt Van de Bunt. Bovendien kunnen zij oude zekerheden en vanzelfsprekendheden achter

zich laten. Zoals bijvoorbeeld de relatie tussen de parochie en de PCI. Het samenwerken leidt er ook toe dat diaconie in de parochie sterker inhoudelijk wordt, juist als het om samenlevingsproblemen gaat. Binnen de pastorale teams in het aartsbisdom zijn er pastoraal werkenden die meer specifiek de diaconie behartigen en zo een brug slaan tussen het werk in de parochie en het werk van de PCI. Van de Bunt: “Beide kennen een eigen verantwoordelijkheid, maar ze zouden niet zonder elkaar moeten kunnen.” Dit samenwerken vertaalt zich in vormen van ‘herbergen’, acties voor voedselbanken, SchuldHulpMaatjes projecten, soms lokale en ook regionale activiteiten. Oude vanzelfsprekendheden worden onder de loep genomen, zoals het bloemetje in de parochie voor iedere tachtigjarige. Dit gebaar van de parochie komt niet meer vanzelfsprekend uit de portemonnee van de PCI. Een vaste bijdrage aan de bedevaart naar Lourdes is niet meer aan de orde, maar een bijdrage voor iemand die het niet zelf kan bekostigen, behoort wel tot de mogelijkheden. Een training van vrijwilligers voor het bezoekwerk binnen de regio kan wél, maar er kan niet zomaar geld uitgegeven worden aan een uitstapje.

Het signaleren van armoede

“Signaleren van armoede is niet eenvoudig. Daarvoor is een netwerk nodig, niet alleen binnen het maatschappelijk middenveld, maar ook binnen de eigen parochie en zo mogelijk eveneens bij de overheid,” aldus Van de Bunt. Er zijn (oecumenische) initiatieven ontwikkeld om gezamenlijk, streekeigen of stedelijk de specifieke noden in een sociale kaart vast te leggen en een signaleringsnetwerk te realiseren. De vrijwilligers in de parochie worden gezien als bezoekers die signalen kunnen doorgeven en die hierop getraind kunnen worden. Inmiddels zijn er goede protocollen beschikbaar voor individuele hulpverlening en

“Actief zijn met de Werken van Barmhartigheid”

Interview met Paul Monchen, vice-voorzitter, en Marsja Broeksteeg-Putmans, coördinator van Vincentiusvereniging Nederland

modellen van bereikbaarheid, bijvoorbeeld het ‘beheer’ model van een mobiele telefoon. De privacy wordt hiermee gewaarborgd.

Publiek zichtbaar zijn

“Niet achter de geraniums zitten, maar in de voortuin!” is de beeldspraak die Ina van de Bunt en haar collega’s hiervoor hanteren. Dit is een breuk met het oude beleid: caritas was van oudsher een privaat gebeuren waarbij gever en ontvanger het liefst zo onzichtbaar mogelijk waren.

“Kerken en PCI’en mogen zich echter ‘zichtbaar’ het lot van mensen aantrekken,” zo zegt Van de Bunt. “Hiermee stellen ze een evangelische daad. De sociale leer wordt in praktijk

gebracht en laat zien, soms ook kritisch, dat de menselijke waardigheid uitgangspunt van handelen is op grond van de belofte van het Koninkrijk Gods. Een visioen dat door daadkracht publiek gemaakt wordt.” De ene keer bestaat het uit het helpen ‘onder protest’ door bij de gemeente wantoestanden te signaleren en het gesprek hierover aan te gaan, de andere keer is het een bijdrage leveren aan het realiseren van het SchuldHulpMaatjes project en hier ruchtbaarheid aan geven. De PCI kan ook publiek zichtbaar worden door een mooie folder, een verslag in het parochieblad of de buurtkrant. Of met een eigen website of goed zichtbaar zijn (mét logo) op de site van de parochie.

Fondswerving

Gezamenlijk sta je sterker om de meer structurele noden aan te pakken en hiervoor fondsen

te werven. Van de Bunt: “Op het platteland worden deze mogelijkheden verkend rond bijvoorbeeld diaconale steunpunten of inloopcentra. Zeker als het thema kerksluiting speelt en de leefbaarheid in buurtschap of dorp in het geding is, kunnen deze steunpunten van betekenis zijn.”

Solidariteitsbeginsel

“Door de fusies is een kwaliteitsslag gemaakt, zowel financieel maar vooral als het om hulp

en aandacht voor de noden in de samenleving gaat,” zo concludeert Van de Bunt. Er rest echter nog één nieuw aandachtspunt om aan te werken: het solidariteitsbeginsel tussen de nieuwe, gefuseerde PCI’en.

“De vermogens zijn zeer ongelijk verdeeld. Nu het ‘zitten op eigen vermogen’ door de fusie toch doorbroken is, zou het een mooie volgende stap zijn als de grote PCI’en de kleintjes, waar nodig, kunnen helpen. De parochie en de PCI kennen ieder een eigen verantwoordelijkheid als het om het liefdewerk gaat. Tegelijkertijd zijn ze juist op elkaar aangewezen om menslievendheid gestalte te geven. Te handelen in Gods naam, vanuit zijn Geest en in navolging van Christus. Op weg naar het Koninkrijk.”

“Niet achter de geraniums zitten, maar in de voortuin”

Dit artikel is eerder verschenen in ‘Op-Tocht’, bisdomblad aartsbisdom Utrecht, 2013-08, oktober.
Diocesane Kerkelijke Caritas Instelling aartsbisdom Utrecht
www.dkci-utrecht.nl

Het diaconale interview gaat deze keer met twee mensen die een grote band hebben met de Vincentiusvereniging. Paul Monchen kan als senior terugkijken op een forse geschiedenis. Marsja Broeksteeg-Putmans wil als junior graag nieuw leven in de verenigingen brengen.

Marsja Broeksteeg vertelt dat “de Vincentiusvereniging een lokaal georganiseerde vrijwilligersorganisatie is, die met behulp van armoedebestrijding en persoonlijke hulpverlening en vanuit het gedachtegoed van Vincentius à Paulo, een structurele bijdrage wil leveren aan een goed leven voor zwakkeren en kwetsbaren in de samenleving. Directe en persoonlijke hulp staat daarbij centraal, van mens tot mens. Waar mogelijk tracht de Vincentiusvereniging de situatie van de mensen structureel te verbeteren. Er zijn thans 78 Vincentiusverenigingen actief in Nederland, waarvan er tien veel leden hebben en heel actief zijn. Zo’n veertig verenigingen zijn goed bezig en ook opbouwend. Zo is de Vincentiusvereni-

“De taak van de Vincentiusvereniging is armoedebestrijding”

ging Geleen recentelijk gegroeid van vijf naar bijna vijftig leden. Een kleine vijftientig verenigingen zijn minder actief, mede omdat de bestuursleden oud zijn geworden en weinig hebben geïnvesteerd in nieuwe leden en/of activiteiten. De taak van de Vincentiusvereniging is armoedebestrijding in welke vorm dan ook en daar is bij de huidige gevolgen van

Marsja Broeksteeg-Putmans en Paul Monchen

de crisis meer dan genoeg te doen. Er zijn vijf themavelden: armoede, leergeld voor kinderen in armoede, daklozen, ouderen en overige velden zoals vluchtelingen, sociale restaurants, Kerstprojecten, aidsproject. Lokaal, landelijk en internationaal werken we nauw samen met organisaties en mensen die eenzelfde doel

nastreven; in anderen herkennen we onze drijfveren en wijzen van hulp bieden. We steunen derhalve projecten in India en Slowakije. De Vincentiusvereniging maakt deel uit van de internationale Society of Saint Vincent de Paul die actief is in 148 landen over de hele wereld met bijna een miljoen leden. De

Vincentiusvereniging is geworteld in de christelijke traditie. Zij bekommert zich om ieder mens in nood, ongeacht oorzaak, achtergrond of geloof.”

Katholiek opbouwwerk in de samenleving
Paul Monchen beschrijft hoe “de Vincentiusverenigingen vroeger opgericht werden binnen

Paul Monchen is in 1933 geboren in Wassenaar en maakte als jeugdig persoon de Tweede Wereldoorlog mee. Zijn ouders verhuisden na die oorlog naar Montfoort. Paul volgde de priesteropleidingen tot zijn 25ste jaar. Er volgde een beroepsleven als gemeenteambtenaar en dan vooral op het sociale vlak. Hij was bestuurlijk bezig in stichtingen voor maatschappelijk werk in de gemeente, de provincie en landelijk. Na zijn huwelijk kwam hij in Utrecht terecht en met zijn vrouw werden ze ouders van drie kinderen. Op het politieke vlak werd Paul Monchen lid van de KVP en later het CDA en daar was hij gemeentelijk, provinciaal en landelijk actief o.a. als lid van de gemeenteraad. De samenlevingsopbouw vanuit levensbeschouwelijke levensovertuiging lag hem na aan het hart en hij is er vanuit de tijd van Minister Klompé, die er wetgeving voor maakte, heel actief in geweest. Deze inzet van samenlevingsopbouw ontwikkelde zich via Actioma tot het maatschappelijk activeringswerk. Ook is Paul 12 jaar lid geweest van de Raad voor de Kinderbescherming. In Utrecht is hij jarenlang actief geweest op allerlei terreinen. Daar raakt hij in 1988 ook betrokken bij de Vincentiusvereniging. De toenmalige bestuurders wilden de Vereniging Utrecht opheffen en hun geld aan de zusters van de Stad Gods geven. Die namen dat bedrag niet aan maar wezen de bestuurders op hun taak in het uitoefenen van de Werken van Barmhartigheid. Zo pakte Paul Monchen desgevraagd de draad van de Vincentiusvereniging weer op. Na zijn verhuizing naar Brabant werd Paul lid en vice-voorzitter van de Vincentiusvereniging Den Bosch. Vanuit de activiteiten in de vereniging in Utrecht werd hij lid van het landelijk bestuur van de Vincentiusvereniging Nederland en dat is hij nu nog steeds. Paul Monchen heeft de ups en downs van het Vincentiusverenigingsleven van binnenuit meegemaakt.

parochiegrenzen (dat werd een conferentie genoemd) en in grotere plaatsen een stedelijke Bijzondere Raad had. Later fuseerden die conferenties en die Raad steeds meer tot een enkele Vereniging, hoewel bijvoorbeeld in Maas-tricht nog wijkconferenties en een Bijzondere Raad aanwezig zijn. Ondanks een omvangrijke geschiedenis zijn de huidige samenwerkingspatronen tussen de Verenigingen onderling en andere sociale bewegingen en instellingen niet heel intensief. Tot mijn verdriet is de Vincentiusvereniging op aardig wat plaatsen een eigen wereldje geworden. Neem als voorbeeld de Stichting Leergeld. Die is opgericht vanuit de Vincentiusvereniging om bijzonder aandacht te hebben voor kinderen in armoede en hun deelname aan de school. Er zijn nu landelijk zo'n 60 stichtingen Leergeld actief, maar die zijn bijna allemaal losgekoppeld van de Verenigingen. Intensieve relaties zijn er amper meer. Dat is jammer. Juist het contact met de eigen initiatieven en dochters zou de verenigingen een levendiger impuls geven." Paul Monchen geeft aan "dat het landelijk bestuur sinds enkele jaren impulsen geeft aan de vernieuwing van de plaatselijke verenigingen. Er is een beleidsnota geschreven, op grond waarvan er landelijk een coördinator is aangesteld, en de diensten zijn er op gericht om het plaatselijk werk te versterken en te vernieuwen, ideeën te ontwikkelen en de onderlinge contacten te versterken. Er zijn allerlei activiteiten mogelijk, vooral nu het sociale beleid, het zorgbeleid en het jeugdbeleid naar de burgerlijke gemeenten overgeheveld wordt. Vincentiusverenigingen zijn altijd al lokaal sociaal actief geweest en daar is nu alle reden toe. Eigenlijk mag op de lokale sociale kaart een Vincentiusvereniging niet ontbreken."

Lokale partner in de strijd tegen armoede
Marsja Broeksteeg-Putmans geeft aan dat "de Vincentiusverenigingen lokaal en landelijk moeten gaan samenwerken. Dan kunnen ze ook praktijken en ideeën uitwisselen en elkaar zo nieuw leven inblazen. Vincentiusverenigingen bestaan uit vrijwilligers en kennen allemaal een eigen cultuur en identiteit. Er is veel verschil tussen de verenigingen. Die diversiteit is heel boeiend. Het meerjaren beleidsplan 'Met hart en ziel' wil de activiteiten

Marsja Broeksteeg-Putmans is geboren in 1973 in Schijndel. Ze volgde MTS Bouwkunde in Tilburg en HTS Bouwkunde in Den Haag. Ze is dertien jaar werkzaam geweest in de bouwsector voor marketing en reclame.

Ze is gehuwd en met haar man ouders van een dochter. Marsja is naast haar werk in de bouwwereld sociaal betrokken geweest. In 2011 verongelukte haar moeder en die gebeurtenis gaf haar leven een wending. Ze ontmoette de katholieke diaken in Schijndel die haar in aanraking bracht met de Vincentiusvereniging Schijndel. Even later nam ze ontslag bij het bouwbedrijf en werd zzp'er voor twee bedrijven. Daarnaast had ze tijd voor haar gezin en vrijwilligerswerk. Na de Algemene Ledenvergadering in 2012 werd ze lid van het landelijk bestuur. Vorig jaar ontstond er een vacature voor de landelijk coördinator en per 1 september 2013 is ze actief in die functie. De speerpunten in haar werk zijn naast het kennismaken met alle verenigingen het ondersteunen van het werk dat ze doen, het inventariseren van de behoeften, en het werven van fondsen.

van de Vincentiusverenigingen ondersteunen. Veel Verenigingen kennen een eigen ruilwinkel of boekenclub, werken met fancy fair, hebben een vakantie project voor arme gezinnen via het bezit van stacaravans of bungalows. Ze hebben allemaal projecten in India of Slowakije omarmd. Op sommige plaatsen zijn ze

verbonden met de voedselbank. Meerdere verenigingen zijn betrokken bij Schuld-HulpMaatje. Landelijk is er het Ons Welgezinde Fonds voor mensen met individuele noden, waar plaatselijke verenigingen een beroep op kunnen doen. Sommige verenigingen werken met anderen samen in een lokaal noodfonds. Het is heel belangrijk dat een actieve Vincentiusvereniging lokaal een rol heeft in het sociale vangnet. Lokale contacten zijn daar belangrijk voor, zowel naar de burgerlijke gemeente als naar andere initiatieven."

Actief zijn in het sociale netwerk

Paul Monchen geeft aan dat "relaties met het maatschappelijk werk, de sociale dienst, de GGD, de wethouder en de gemeenteraad van groot belang zijn. Dan kan je vanuit het zien van noden actief worden en initiatieven nemen. Een Vincentiusvereniging heeft veel te bieden vanuit haar traditie in het actief zijn met de Werken van Barmhartigheid. Netwerken is belangrijk omdat wat je samen kunt doen sterker is en ook langer mee kan. Vanuit het landelijk bestuur heeft Paul Monchen geprobeerd een project op te zetten voor de opvang van jeugdige delinquenten. Ondanks vele gesprekken met o.a. Exodus, Maatschappelijk Activeringswerk, jeugdzorg is het er helaas niet van gekomen. Het is blijkbaar toch iets te moeilijk, ondanks de grote nood die er is onder de jongeren. Ook heeft Paul Monchen veel geijverd voor maatjesprojecten voor zwerfjon-

Vincentiusvereniging

Op 23 april 1833 stichtte Frédéric Ozanam op twintigjarige leeftijd, samen met Emmanuel Bailly en vijf bevriende studenten van de Sorbonne in Parijs de Conférence de Charité. De studenten zagen in dat met praten alleen de wereld niet kon worden verbeterd. Ze bezochten in armoede verkerende gezinnen, gingen op zoek naar hulpbehoevende zieken en bejaarden, hielpen waar nodig, zowel in de steden als op het platteland. Al spoedig kwamen er meer mensen bij en kon de hulp op grotere schaal georganiseerd worden en was de basis voor de vereniging gelegd. Binnen het bestek van tien jaar had de Vincentiusvereniging voet aan de grond gekregen in andere Europese landen zoals Italië, Spanje, Portugal, Duitsland, Ierland en België. De eerste conferentie van de Vincentiusvereniging Nederland werd op 10 februari 1846 opgericht in de sacristie van de kerk in de Oude Molstraat in Den Haag. Op 4 maart werd deze conferentie onder de naam Onze Lieve Vrouw ingelijfd bij de Algemene Raad in Parijs. Intussen was de vereniging in nagenoeg alle Europese landen opgekomen. Na Europa werd de vereniging 'geëxporteerd' naar Latijns-Amerika, Canada, de Verenigde Staten, Azië, Oceanië en Afrika.

Vincentius à Paulo

Frédéric Ozanam en de eerste leden die met het werk begonnen zijn, kozen als patroon voor hun werkgroepen Vincentius à Paulo. Deze heilige wordt op 24 april 1815 geboren in het dorpje Pouy in Zuidwest Frankrijk. Op 19-jarige leeftijd wordt hij tot priester gewijd en studeert hij vervolgens aan de universiteit. In 1812 wordt hij pastoor en is huiskapelaan en leraar bij graaf Emmanuel de Gondi, generaal van de galeislaven. In 1814 sticht hij de eerste 'Confrérie de la Charité', een damesgezelschap, een initiatief van Vincentius om planmatig armenzorg en zielzorg te geven. Drie jaar later volgt de oprichting van de mannelijke tegenhanger. In Marseille realiseert Vincentius een ziekenhuis voor galeislaven. In 1825 sticht Vincentius de Congregatie van de Missie, de Lazaristen, zo genoemd naar het moederhuis St. Lazare in Parijs, onder andere ter vorming van de geestelijkheid. In 1833 stichtte Vincentius de Filles de la Charité (Dochters der Liefde), een congregatie die in Nederland nog steeds bestaat. Vincentius staat Koning Lodewijk XIII op zijn sterfbed bij. Hij wordt 'caritasminister', die delen van het land voor de hongersnood behoedt, hulp verleent aan oorlogsslachtoffers en vluchtelingen en een gaarkeuken opricht in Parijs. Vincentius à Paulo sterft op 27 september 1860 in Parijs en is begraven in de kerk St. Lazare te Parijs. Paus Clemens XII verklaart hem in 1737 heilig.

geren. In Nijmegen is met hulp van het project van Don Bosco in Amsterdam een project tot stand gekomen. Het probleem is al jaren dat Jeugdzorg jongeren uit de hulpverlening zet als ze 18 jaar zijn. Dan zijn ze volwassen. Maar hoe dan verder? Veel jongeren zijn kwetsbaar, hebben begeleiding nodig, komen zonder hulp in een verkeerd

circuit terecht. Dat zwerfcircuit van jongeren wordt eerder groter dan kleiner. Het zou ideaal zijn om vanuit Vincentiusverenigingen hier meer aan te doen, vooral in de universiteitssteden. Het vakantiewerk voor arme gezinnen en het werken met een boekenbeurs of een ruilwinkel of Vincentiusshop scoort gemakkelijker. Ook zijn de laatste jaren maaltijdprojecten opgezet. Vanuit Den Haag is een keten van Van Harte Resto's ontstaan, waarvan er nu al zo'n 30 zijn. De Vincentius verenigingen kunnen daarin participeren ook met de kennis en ervaring die zij opdoen met hun eigen restaurants voor m.n. zwervers. De Vincentius vereniging heeft een filosofie om daar waar nood is een initiatief te starten. En als die nood ook door anderen gezien wordt, gaat men de organisatie doorgeven aan anderen. Het jammere daarvan is dan als het allemaal een eigen leven gaat leven en de Vincentius-

vereniging de activiteit kwijt is. De Stichtingen Leergeld zijn al genoemd, met telefonische hulpdiensten is hetzelfde gebeurd. Nu zijn er

“Een Vincentiusvereniging heeft veel te bieden vanuit het actief zijn met de Werken van Barmhartigheid”

SchuldHulpMaatje projecten ontstaan.” Paul Monchen hoopt dat “daar dat loslaten niet zal gebeuren. Als je iets betekent in een plaatselijke samenleving met allerlei initiatieven, heb je ook een toekomst, heb je iets te bieden. Het werk van de Vincentiusvereniging is niet te missen in de Nederlandse samenleving.”

Foto's zijn gemaakt door Hub Crijns
www.vincentiusverenigingnederland.nl
H. Evers, E. Henau, L. Meulenberg, J. Schouten en H. Schwanen, *Geen Liefdewerk is ons Vreemd*, boek rond het 150-jarig bestaan van de Vincentiusvereniging in Nederland, 1996. Prijs € 2,50 exclusief portokosten.
L. Meulenberg, *Frederic Ozanam, een bewogen gelovige*, 1990. Prijs € 2,50 exclusief portokosten.

Gepassioneerde diaconie: vooroplopen waar de samenleving het laat zitten

Jan Bosman is coördinator van Solidair Friesland

“Moeten de vrijwilligers nu ook al verplicht worden hun diaconaal werk met passie te doen?”, vroeg hoogleraar publieke theologie Erik Borgman uit Tilburg zich af.

“Laat hen gewoon hun werk doen en laten wij hen helpen zichtbaar te maken wat we veel te vaak verborgen houden: de ziel in het werk. Het diaconaal vrijwilligerswerk onderscheidt zich omdat het met hart en ziel gebeurt. Daar hoeft geen passie als extra taak bij. Het wordt al met hart en ziel gedaan, maar we moeten dat veel beter laten zien. Zo kunnen we ook weer zielen winnen, in de goede betekenis van het woord”, aldus Borgman.

Ruim honderd kaderleden van het katholiek diaconaat, voornamelijk actief in de parochiële caritas van de noordelijke provincies, waren op 8 februari naar Drachten gekomen om de vierde Sint Maartenconferentie met het thema 'Diaconie met Passie' bij te wonen. De tweejaarlijkse Sint Maartenconferentie is een initiatief van Solidair Friesland en de katholieke diaconale steunpunten voor Groningen, Drenthe en de Noordoostpolder, en wordt georganiseerd in samenwerking met het Bisdom Groningen-Leeuwarden.

Diaconaat in en buiten de gevangenis

Jan Eerbeek, oud justitiepredikant en oprichter van Exodus Nederland, sprak als eerste en voelde zich goed thuis bij dit diaconale katholieke publiek. Hij gebruikte het beeld van een beschermengel. Iedereen heeft zo'n engel nodig. De mensen in nood én de diaconale vrijwilliger. Aan de hand van het levensverhaal van een ex-gedetineerde maakte Eerbeek duidelijk wat de kerk in huis heeft voor mensen die vastlopen in de samenleving, in de regelingen en zelfs bij de hulpverlening.

Erik Borgman en Liesbeth Stolker van de Arme Kant van Drenthe Groningen tijdens het forumdebat
[Foto: Hub Crijns]

“Veel mensen passen niet in de productcatalogus van de zorgaanbieders. De kerk heeft als vrijplaats veel in huis. We zijn niet machteloos en kunnen mensen uit de neerwaartse spiraal houden. De samenleving kan niet zonder de passie van de kerk. De door het evangelie geïnspireerde en door het leed van mensen in nood bewogen vrijwilligers van de kerken maken vaak het verschil. En de kerken komen overal, juist op plekken waar anderen niet komen. De kerk moet nog meer naar buiten. Ze zal nog meer nodig zijn voor mensen die het niet redden. De enige reden van bestaan van de kerken is dat zij er is voor de noden van de wereld. Daar ligt de missie. En de hoop is daarbij richtsnoer. De kerken kunnen helpen hun hoop niet te verliezen. De engel staat symbool voor de oriëntatie op de hoop en helpt je concreet en met passie diaconaal te zijn. Ga aan de slag, in het voetspoor van Jezus. Maak heel wat

gebroken is, sta op blote voeten midden in de samenleving. En ga net als hij de ontmoeting aan met hen die het niet redden zonder hoop.”

Iedereen heeft een ander nodig om mens te kunnen zijn.

Erik Borgman sloot hier in zijn inleiding goed op aan. De kern van zijn betoog was, dat niemand het redt zonder de ander. Borgman sprak aan de hand van enkele beelden. Hij haalde de heilige Catharina van Sienna aan. Zij stelde dat onze wederzijdse afhankelijkheid geen probleem is. Het is juist goed dat we op elkaar zijn aangewezen. “Ieder mens is nodig om tot samenleving te komen. Ieder mens wil er toe doen, en heeft daarbij een ander nodig om mens te kunnen zijn. Dat betekent dat niemand gemist kan worden. Het relativeert ook de zelfredzaamheid. Niemand is zelfredzaam.” Ook Borgman hekelde de hegemonie van het systeemdenken. Het systeemdenken is door-geslagen. Het formatteren van de samenleving en de hulpverlening heeft veel kapot gemaakt.

Jongeren en rouw: Een wereld van verschil.

In de workshop ‘Jongeren en Rouw’ zijn de deelnemers meegenomen in de leefwereld van jongeren die te maken krijgen met het verlies van een dierbare. Ervaringsdeskundige jongeren uit de Noordoostpolder vertelden hoe eenzaam en onbegrepen zij zich vaak hebben gevoeld. De omgeving wist bijvoorbeeld niet hoe ze moest reageren, of had alleen oog voor het verdriet van de volwassen betrokkenen. Vanuit die ervaring is de werkgroep Jongeren en Rouw Noordoostpolder ontstaan. In de video van het theaterstuk ‘101% verlieswinst’ werd heel duidelijk hoe jongeren rouw ervaren en wat een rouwende nodig heeft. De deelnemers maken kennis met de methode ‘Alle sterren van de hemel’, een spelvorm die jongeren helpt met elkaar in gesprek te gaan over hun verlies.

Zeven spelniveaus voor duurzaam talent-management

De workshop ‘Passie voor duurzaamheid - hoe ga je om met je talenten?’ werd verzorgd door Gerard van Eck. Aan de hand van een spel met kaartjes gaan de deelnemers in gesprek over hoe zij de samenleving zien en wat hun

bijdrage daaraan kan zijn. Bij wie of wat voel je je echt betrokken? Welke bronnen boor je aan om je in te zetten voor duurzaamheid? Het spel, een uitgave van bureau DISK, levert de deelnemers nieuwe inzichten op en motiveert om verder te gaan.

De passie van de nieuwe PCI

Alle parochies zijn volop aan het fuseren. Enkelen zijn inmiddels al gefuseerd. Het beleid van de bisschop is er op gericht dat alle nieuwe parochies ook een PCI kennen. Een noodzaak, gezien de alsmaar toenemende vraag uit de samenleving. In de workshop ‘De passie van de nieuwe PCI’ gingen Ellen Hogema (Solidair Groningen & Drenthe), Herman Agterhoek (Bisdom) en Jan Bosman (Solidair Friesland) met de deelnemers in op de betekenis van de PCI, het parochiële voertuig om de zorg naar kwetsbaren met passie uit te voeren. En natuurlijk op alle vragen die samenhangen met verandering, samenvoegen en fusie.

Diaconaal Opbouwwerk met passie.

Ook in de workshop ‘Opbouwwerk met passie’ kregen de deelnemers de nodige handvatten om te leren omgaan met kwetsbaarheid. Wat kun je van elkaar leren? Probeer zonder etiketten echt samen te leven. En dat brengt ons terug bij Erik Borgman. “De samenleving bestaat uit levende zielen, die elkaar opzoeken. En hoe laten we zien dat wij zelf die zielen zijn? Dat is geen product, maar aanwezigheid, onbaatzuchtige zorg, betekenisvolle ontmoeting.”

Muziek, zang en de Passie van Bolsward

De dag werd muzikaal opgeluisterd door optredens van Enchanté, een gemengd koor uit Assen. En er werden fragmenten gespeeld uit het muziektheaterstuk ‘De Passie in Bolsward’. Het publiek was voelbaar geraakt en de spelersgroep ontving nu al een staande ovatie. Het stuk wordt van 10 t/m 13 april opgevoerd in de Broerekerk in Bolsward.

www.sintmaartenconferentie.nl
www.solidairfriesland.nl
www.solidairgroningendrenthe.nl
<https://nl-nl.facebook.com/PassieInBolsward>

De kracht van eenvoud

Drie projecten Diaconieprijs Brood en Rozen uitgelicht

Jan Maasen is missiesecretaris en medewerker Dienen van het bisdom Rotterdam

Winnaars trekken alle aandacht. Dat zien we niet alleen bij Olympische Spelen en Nobelprijzen. Ook diaconieprijsen ontkomen niet aan dit verschijnsel. Het zijn allereerst de winnaars die belicht worden in ‘Diaconie & Parochie’.

Terwijl een diaconieprijs toch “een unieke prijs is”, aldus Mgr. J. van den Hende bij de uitreiking van de Rotterdamse prijs: “Een prijswinnaar aan de ene kant betekent geen verliezers aan de andere kant. Alle projecten zijn voorbeeldige uitingen van inzet voor de naaste.” Daarom komen in deze bijdrage drie projecten in beeld die geen prijs hebben gewonnen, maar wel uitnodigen tot navolging. Twee liggen op het snijvlak van diaconie, pastoraat en gemeenschapsopbouw. Het derde project is bijzonder in de samenwerking tussen parochie en ziekenhuis. Alle drie gaan uit van een eenvoudig idee en bieden parochianen een structuur om zich in te zetten voor hun naaste.

Samen aan tafel

Het eerste project is een eetproject. De diaconiegroep van de Adrianusparochie in Langerak wilde in de Veertigdagentijd niet alleen aandacht besteden aan de Vastenaktie, maar ook iets doen voor mensen in eigen omgeving. Het schrikkeljaar 2008 kende een ‘extra’ dag (29 februari). Het idee ontstond om parochianen te vragen op die dag een dorpsgenoot aan tafel uit te nodigen, die behoefte heeft aan een beetje aandacht of doorgaans alleen aan tafel zit. Enkele parochianen gingen hierop in en werden gastvrouw of gastheer voor een of meerdere dorpsgenoten. Gesterkt door de positieve ervaringen van zowel gasten als gastadres-

sen heeft de diaconiegroep de formule verder ontwikkeld. Elk jaar vindt nu op of rond 28/29 februari het project ‘Samen aan tafel’ plaats. Parochianen nodigen dan een of meerdere alleenstaande dorpsgenoten aan tafel uit. De werkgroep kan bemiddelen, maar de gastfamilies denken ook zelf na wie ze willen uitnodigen. Dan ontvangen ze zomaar mensen aan tafel die ze niet echt kennen. Daardoor groeien contacten met mensen buiten de eigen vertrouwde kring. Het effect van het project is zo ook groter dan één gezellige avond met elkaar. De diaconiegroep stimuleert dat door zowel gastadressen als gasten uit te nodigen voor een gezamenlijke afsluiting in de pastorie kort na Pasen. In 2013 hebben 75 gasten bij 25 adressen aan tafel gezeten.

Stuur eens een kaartje

Het tweede project is een schrijfproject. De Caeciliaparochie in Rotterdam-Oost had al de gewoonte om op de derde zondag van de maand brieven te schrijven voor Amnesty. Sinds diaconiezondag 2010 wordt dit gecombineerd met de schrijfactie ‘Stuur eens een kaartje’. Onder deze titel worden parochianen uitgenodigd om een kaartje te sturen naar een medeparochiaan die door ziekte of ouderdom, tijdelijk of langdurig, niet in staat is om aanwezig te zijn bij de zondagse vieringen.

De pastoraatgroep selecteert elke maand vier mensen in overleg met de bezoekgroep. Ook worden parochianen aangespoord mensen aan te melden bij de pastoraatgroep. Die zorgt ervoor dat er adreskaartjes op de balie liggen, van elke adressant vier. Mensen kunnen zelf voor een kaart zorgen of een zelfgemaakte kaart kopen in de kerk. Sommigen

Diaconaal vrijwilligster Marianne Schouten (rechts) overhandigt babykleertjes aan een maatschappelijk werkster van het ziekenhuis. [Foto: Desirée van der Hijden]

zetten alleen een groet en hun naam op het kaartje, anderen schrijven een heel verhaal. De waardering voor deze actie is zowel bij de ontvangers als bij de afzenders groot.

Project 'Kraam- en kinderafdeling'

Voorjaar 2012 benaderde een r.-k. geestelijk verzorger van een ziekenhuis op Rotterdam-Zuid enige diaconale vrijwilligers en bestuursleden van de PCI van de H. Drie-Eenheid-parochie. Op de kraam- en kinderafdeling wordt men geregeld geconfronteerd met aperte noodsituaties. Jonge moeders die bevallen van een kind en nauwelijks daarop voorbereid zijn. Baby's en kinderen die moeten opgroeien in armoede. Natuurlijk probeert het medisch maatschappelijk werk van het ziekenhuis een beroep te doen op bestaande sociale voorzieningen. Maar dat lukt niet altijd of het duurt veel te lang. Zouden de parochies kunnen helpen?

Zo ontstond het idee van een project 'kraam- en kinderafdeling'. De PCI heeft nauwelijks eigen geld. Met een gift van de Diocesane Caritasinstelling van het bisdom Rotterdam kon zij een steunfonds instellen voor financiële noodhulp. Dat geld wordt beheerd door de PCI. De geestelijk verzorger en het medisch maatschappelijk werk kunnen zelfstandig over kleine toekenningen beslissen. Bij grotere uitgaven overleggen zij eerst met de PCI. Maar er wordt ook gezorgd voor materiële hulp: babykleertjes, kinderwagens, wiegjes, maxicosi's. Het project werd al snel een gezamenlijk initiatief van de parochies van Rotterdam-Zuid en Barendrecht. Op alle locaties

worden spullen ingezameld. Het secretariaat van de Emmaüsgangersparochie fungeert als centraal adres voor de kleding.

Noodsituaties in de kraamtijd

Niet elke baby komt in een opgemaakt bedje, niet elke moeder heeft de mogelijkheden voor de direct nodige spulletjes. Enkele voorbeelden.

Een jonge alleenstaande moeder bevalt van een gezond jongentje. Ze is vorig jaar haar baan verloren en toen de WW- uitkering op-hield moest ze naar de bijstand. Dit verloopt moeizaam. Op het moment van de bevalling is er nog steeds geen uitkering, alleen een min-niem voorschot van de sociale dienst. Natuurlijk wordt daar actie op ondernomen. Maar er is direct een bedje met toebehoren en wat kleertjes nodig. Via de uitgebreide achterban van de diaconiegroep was dat er heel snel en konden moeder en kind samen naar huis. Een kindje wordt veel te vroeg geboren en moet een paar weken in het ziekenhuis blijven. De moeder kreeg al een pakket van de voedsel-bank, heeft niet de mogelijkheden tot een ver-voerskaart en woont niet naast de deur. Nadat ze een vervoersbewijs heeft gekregen kwam ze drie keer per dag haar kindje verzorgen. Een zwangerschap moet voortijdig worden beëindigd, omdat anders het leven van de moeder in gevaar komt. De alleenstaande vrouw met drie kinderen zit in de schuldhulp-verlening. Om pastorale redenen is een begrafen-is van het kindje gewenst. "Hoe triest ook, daar zijn we niet voor," is de reactie van het stedelijke Fonds Bijzondere Noden. Dat is er alleen voor eten, kleding of een dak boven het hoofd. Uit het eigen steunfonds kon nu een kindergrafje en de huur van de aula worden betaald. Het project kraam- en kinderafdeling van de parochies op Rotterdam-Zuid voorziet in een duidelijke behoefte en raakt meer bekend in de stad.

<http://www.bisdromrotterdam.nl/algemeen/pastoraledienstverlening/dienen/Pages/dienen.aspx>
http://www.bisdromrotterdam.nl/bisdromrotterdamnu/pers-publicatie/Documents/nieuwsbrieven/dienen/2013/Diaconieprijs%202013/317969_

"Het evangelie leven met hart, hoofd en handen"

De Herberg Westervoort

Nelleke Wijngaards Serarrens

Ria Doornbusch is diaconaal pastor in hart en nieren in de Herberg, het inloophuis van de parochie H.H. Vier Evangelisten in Westervoort en Duiven.

Met de keuze voor presentiepastoraat en een inloophuis komt er een duidelijke verandering in het beleid, is er een kanteling ontstaan. Diaconie komt centraal te staan: op een structurele manier openheid en aandacht voor de noden van mensen.

Eén van de projecten is de Herberg: een open, gastvrije en veilige plek, waar mensen op adem kunnen komen, elkaar ontmoeten, omzien naar elkaar. Want daar is geweldig behoefte aan. In juni 2012 is het van start gegaan, na een grondige voorbereiding en verbouwing. Het doel is nieuwe initiatieven tot bloei te laten komen, maar was aanvankelijk meer op de eigen kerkgemeenschap gericht.

Inloophuis de Herberg

Ria ziet hoe de armoede toeneemt en mensen in de problemen komen. Dat geldt zeker voor alleenstaande moeders met kinderen. Maar ook voor mensen die werkloos worden en hun huis met verlies moeten verkopen, waardoor zij in de schulden terechtkomen. In haar pastoraat wil Ria de diaconale problematiek in de omgeving onder de aandacht brengen. Op de barricade gaan voor mensen die geen stem hebben, die niet gezien worden. En de wethouders hebben inmiddels door hoe strijdbaar ze is! Ook bij de vrijwilligers in de herberg (er zijn er inmiddels zo'n dertig) zie je het sociaal bewustzijn groeien. Ze worden heel attent op de problematiek van mensen, worden echt

Beeld van kwetsbaar mens die gehoord en gezien wordt

geraakt. Zo kun je met z'n allen het Evangelie handen en voeten geven! Ook de mensen in het dorp krijgen weet van de Herberg. Dat gaat via mond op mondreclame. Zo brengen de mensen kleding, en ook groenten uit hun moestuin. Een kindje wil graag haar speelgoed delen. Allemaal pareltjes, vindt Ria!

Diaconie en sociale media

Bij het centraal stellen van diaconie gebruikt Ria met passie de sociale media. In feite gaat het om baanbrekend nieuw pastoraat. Een geweldige manier om veel (nieuwe) mensen te bereiken! Zo heeft ze via Twitter en Facebook contact met mensen van allerlei leeftijden,

waarbij de groep tussen 40 en 55 jaar de grootste is. Via Facebook brengt ze (religieuze en profane) teksten, liederen en initiatieven onder de mensen. Zo ontstaat er contact met een grotere groep dan zij via de kerk bereiken kan; contact dat zich als een olievlek

uitbreidt. Ria zegt: “God is vlakbij me, neem ik altijd mee, maar zo kan ik aan veel mensen op een eenvoudige manier het Evangelie laten zien”. De mensen verwachten niet dat de kerk op deze manier met sociale media bezig is. Je kunt zo als geloofsgemeenschap duidelijk maken waar je voor staat. En via via bereik je zo nog veel meer mensen.

Niet alleen de Herberg heeft een Facebook-pagina

Ook een ander nieuw project de Weggeefhoek, dat in oktober 2012 van start gegaan is, werkt via facebook. Er zijn meerdere doelen. Duurzaamheid en hergebruik, maar ook contact en het besef van delen, met een dichte portemonnee. Mensen kunnen zich aanmelden bij Ria, die de facebook-pagina beheert, en voor de rest doen de mensen het helemaal zelf. In een half jaar tijd is het aantal deelnemers tot 84 gegroeid! Een foto van het voorwerp, dat men wil inbrengen, komt op de facebook-pagina. Zo kunnen mensen met elkaar ruilen en komt ontmoeting tot stand!

“In Gods naam verbonden en solidair om elkaar bekommerd”

Diaconale visie

De keuze van de parochie voor presentiepastoraat en het gebruik van sociale media heeft heel wat in gang gezet en ook met elkaar verbonden. Er ligt een duidelijke visie aan ten grondslag. De prioriteit is enerzijds bij

Pastor Ria Doornbusch verbindt met de laptop werelden aan elkaar

de Herberg komen te liggen en anderzijds bij kinderen, jongeren en jonge gezinnen. De initiatieven zijn stevig en goed voorbereid. Zo is er op een drietal avonden door diaconaal opbouwwerker Harrie Scharrenborg voorlichting gegeven over het idee van een Inloophuis, zijn er ideeën uitgewisseld en het project verdiept. Veel vrijwilligers meldden zich aan. Nu staat de structuur er, en het werk is financieel naast de parochie ook mogelijk gemaakt door enkele fondsen.

Nieuwe plannen

Tevens groeit het werk door, want er zijn heel wat nieuwe plannen. Zo zijn er zes vrijwilligers die (waarschijnlijk in november 2013) willen starten met een maaltijdproject voor mensen die van een smallere beurs moeten leven. Eenmaal per week zijn ze van plan te gaan koken voor zo'n dertig mensen. Eén vrijwilliger biedt spontaan aan een boekje te maken, met als titel 'Hoe met een klein budget gezond koken'. Wat wil de gast? Daar springen ze op in. Zo zijn er ook ideeën voor een lunch- of ontbijtviering. Mensen hebben nood aan zingeving. Er staat midden in de Herberg een grote (bezinnende) tekst op een tafeltje en diezelfde tekst is op kleiner formaat beschikbaar. Binnen de kortste keren zijn de 50 exemplaren weg! Ook zijn er plannen om mogelijk in het voorjaar van 2014, samen met het KCMA, de cursus Luistercirkel te geven. Dat is een cursus rond hoe je een gesprek begint en het voortzet, hoe je echt naar anderen luistert.

Binnen deze nieuwe initiatieven is het erg belangrijk ook veel aandacht voor de vrijwilligers te hebben. Zo zijn er twee intervisiegroepen, waarin de vrijwilligers op een gestructureerde manier hun ervaringen kunnen delen. Iemand brengt een casus in, daar wordt op gereageerd en zo kom je samen tot oplossingen en nieuwe ideeën. Ook hier benadrukt Ria hoeveel parels van mensen er zijn!

M25-groep

En dan hebben we het nog niet gehad over de M25-groep (spreek uit: em-twentyfive). Deze is gestart in het voorjaar van 2012 als een project na het vormsel en nu zijn elf jongeren lid. Onder begeleiding van vier vrijwilligers hebben ze zo'n vijf activiteiten per jaar. Na het lezen van Matteus 25 (M25!) zijn ze gestart met het schilderen van vier (prachtige) panelen, ontworpen door een kunstenares. Het gaat om mensen en verbondenheid. Een ander initiatief is een bezoek aan ouderen in het verzorgingshuis. Daar hebben de jongeren samen met ouderen cupcakes gemaakt. Je zou kunnen zeggen: in het eerste uur deden de jongeren iets voor de ouderen. Maar het tweede uur was het andersom! Toen hebben de ouderen, begeleid door de pastor op accordeon, de jeugd de oude liedjes geleerd. Een uitstapje naar kasteel Middachten en een gezamenlijke activiteit met de M25-groep uit Arnhem staan ook nog op het programma. M25 is een prachtig initiatief om jonge mensen open en met aandacht naar anderen te leren kijken. En daar actie aan te verbinden!

Verbinden

De parochie wil ook Verbinden met groepen die graag een deel van de Herberg voor een activiteit willen huren, zoals een groep moslima's en Irakese en Aramese christenen. Voorwaarde is dat er uitwisseling en contact met elkaar is. Zo kunnen ze bijvoorbeeld als gastvrouw/heer in de Herberg eens inspringen of ander vrijwilligerswerk doen. En intussen leren ze de taal beter. De keuze om als parochie duidelijk de slag naar buiten te maken is heel boeiend. Het betekent ook dat je oude patronen moet durven los laten. Via het presentiepastoraat en het inloophuis de Herberg en, daaraan gekoppeld,

via het intensief gebruik van de sociale media ben je op heel bijzondere wijze bezig nieuwe doelen en vormen van kerk-zijn te ontwikkelen. Het is letterlijk baanbrekend nieuw pastoraat!

Cursus of workshop

Ria is graag bereid andere geloofsgemeenschappen via een cursus of workshop meer te vertellen hoe je dit aan kunt pakken. Zelf is ze geraakt en geroerd, hoe deze vorm van diaconaal pastoraat mensen kan doen opveren, juist omdat ze gezien en gekend worden. Het is in feite een win-win situatie voor iedereen, want ook de pastor en de vrijwilligers groeien als persoon, juist in hun bewogenheid en verbondenheid met mensen. De geschilderde panelen in het Inloophuis geven op schitterende wijze weer, waar het bij deze verschillende initiatieven om gaat: in Gods naam verbonden en solidair om elkaar bekommerd. Zo leef je het Evangelie inderdaad met hart, hoofd en handen!

M25 Jongeren verzorgen een maaltijd in verzorgingshuis De Wilgenpas

De weggeefhoek Westervoort

De Herberg in Westervoort is de winnaar Ariëns Prijs voor diaconie in het aartsbisdom Utrecht.

Het boekje *Werken vanuit je hart* is te downloaden: <http://www.dkci-utrecht.nl/wp-content/uploads/2013/04/Werken-vanuit-je-hart.pdf>
www.4evangelisten.nl/de-herberg.html
www.facebook.com/InloophuisDeHerberg
www.twitter.com/inloopdeHerberg

Symposium

'Eerlijk zullen we alles delen'

Gerard Moorman is beleidsmedewerker KNR en
Hub Crijns is directeur Arbeidspastoraat DISK

Op 30 november organiseerden Arbeidspastoraat DISK, Justitia et Pax en de Konferentie Nederlandse Religieuzen een symposium, dat met een knipoog naar het Sinterklaasfeest de titel droeg: 'Eerlijk zullen we alles delen'.

De insteek was vooral praktisch. Hoe kunnen veranderingen teweeg gebracht worden in de manier waarop economie wordt bedreven en welke rol kunnen we daarin zelf spelen? In de middag was er twee keer een ronde workshops met alternatieven rond duurzame economie. Denis Hendrickx o.praem., abt van Berne en lid van het dagelijks bestuur KNR, herinnerde de kleine honderd aanwezigen eraan dat we sinds een aantal maanden wat deze uitdagende vragen betreft in goed gezelschap verkeren. Paus Franciscus laat nagenoeg geen moment voorbij gaan om de diaconale opdracht van de kerk en christenen te benadrukken. In zijn Apostolische Exhortatie *Evangelii Gaudium* uit hij op niet mis te verstane wijze kritiek op een economie die mensen uitsluit.

Waarom eerlijk delen?

Dr. Theo Salemink, theoloog, historicus en docent aan de Theologische Universiteit Tilburg, stelde een fundamentele vraag aan de orde: waarom moeten we eerlijk delen? Ten antwoord liep hij de grote crises langs, die we hebben meegemaakt. Om te beginnen met de wereldwijde financiële kredietcrisis van 2008. Vervolgens de langdurige crisis van de jaren tachtig als gevolg van de wereldwijde oliecrisis. Daarna de Tweede Wereldoorlog en de jaren dertig, waarin Europa tengevolge van een wereldwijde beurscrisis en inflatiecrisis grote armoede en werkloosheid kende. Nog weer verder terug bracht de Eerste Wereldoorlog een grote neergang. Kortom, de herinnering aan eerdere crises in de wereld van de 20e

eeuw moet ons waarschuwen voor het grote gevaar van een economische crisis voor gewone mensen. Eerlijk zullen we alles delen om erger te voorkomen.

Sluier van vergeetachtigheid

Anno 2013 beleven we ook een collectieve crisis van de moraal. Onze morele infrastructuur is in crisis geraakt. In vroeger tijden betrof eerlijk delen mensen die men kende: familie, buurt, vereniging, vakbond, etc. Er was een persoonlijke band. Maar in onze moderne maatschappij worden de anderen die geld of goed of tijd nodig hebben anoniem. Het herverdelen gaat via ambtenaren, belastingen en regelingen. En mensen geven eerder geld aan mensen die ze kennen dan aan anonieme medeburgers. Het delen via collectieve solidariteit kent een hogere drempel.

Er is in de afgelopen decennia een sluier van vergeetachtigheid neergedaald over Nederland. Wij zijn vergeten dat wij onze relatief welvarende positie en onze sociale zekerheid te danken hebben aan de strijd van de grote sociale bewegingen en aan de schrik voor de crisis van onze voorouders. Wij menen abusievelijk dat onze welvaart het gevolg is van eigen inspanning: 'Ik heb ervoor gewerkt, dus heb ik er recht op.' En dan komt de crisis hard aan.

Grote Verhalen hebben afgedaan

Na de val van de Berlijnse Muur in 1989 heeft zich nog iets anders voorgedaan, dat het morele spreken over de crisis moeilijker maakt. We hebben geen Grote Verhalen meer. Iedereen heeft de ideologische veren laten vallen, naar een woord van de oud-premier Kok. Ons resten nog slechts fragmenten van grote sociale en ethische bewegingen. De morele infrastructuur is afgebrokkeld. Hoe kunnen de morele verhalen weer aan de man en vrouw worden gebracht?

Er is ondanks alles nog steeds een historische bibliotheek waarin de bronnen van denken over eerlijk delen en rechtvaardigheid opgeslagen liggen en weer te raadplegen zijn, zelfs interactief. Dat zijn christelijke bronnen, socialistische bronnen, sociaal-liberale bronnen. En die bibliotheek is ook verrijkt met nieuwe collecties: islamitische en boeddhistische bronnen. Niemand belet ons gebruik te maken van die bibliotheek en ieder heeft zo zijn of haar eigen leesvoorkeur.

Herverdelen van inkomen, arbeid en de planeet aarde

Wat leren nu die grote crises uit de twintigste eeuw en de bibliotheek van de Grote Verhalen en sociale bewegingen? Er kan een eerlijker economie ontstaan als er gewerkt wordt aan (her)verdelen van inkomen, arbeid en de planeet aarde. Het lijkt op vloeken in de politieke kerk van anno 2013, maar Theo Salemink verwijst naar de grote debatten tijdens de jaren tachtig en negentig. Basisinkomen, of combineren van uitkering met betaald werk; herverdelen van het betaalde werk met bijvoorbeeld vervroegde uittreding en deeltijdwerk; hergebruiken van grondstoffen en materialen opdat we minder verspillen. Oplossingen en voorstellen die in deze tijd van crisis niet overwogen worden, maar wel veel kunnen betekenen. Verkleinen van de verschillen tussen rijk en arm ofwel een solidariteitsheffing op de zeer grote vermogens. Het lijkt amper iets op te lossen maar wie zich realiseert dat de bovenste 10% van de burgers ruim 60% van het vermogen bezit in Nederland beseft dat

Theo Salemink hield een boeiende
en uitdagende inleiding
[Foto: Erika Op 't Hoog]

een noodlijdende overheid
daar iets van mag verwachten.

Workshop Barmhartigheid en gerechtigheid

De workshop van de werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA wordt tweemaal gedaan, onder leiding van Hub Crijns, directeur van Landelijk Bureau DISK. Inleiders zijn Dini van Velthooven-Olde (werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA) en Trinus Hoekstra (projectmanager Kerk in Actie en mededirecteur DISK). De eerste sessie had verder twaalf deelnemers en de tweede tien. Uit een korte voorstellingsronde blijkt dat vrijwel alle deelnemers actief zijn in congregaties, parochies of diaconieën.

De deelnemers krijgen de publicatie *'Accra en de Millenniumdoelen'* mee. De Accra-verklaring die erin is opgenomen is een verklaring van protestantse kerken wereldwijd waarin de huidige economische verhoudingen onder kritiek worden gesteld. Na de inleidingen ontstond een spannende discussie over wat je kan doen en of dat doen dan alleen maar barmhartigheid is (lees pleisters plakken) of ook zoden aan de dijk zet (lees gerechtigheid brengt). Samen doen, bondgenoten van elkaar worden, allianties aangaan, niet verketteren maar mensen helpen en tegelijk anderen uitdagen de oorzaken op te lossen: dat is de uitweg.

Duurzaamheid en talenten

Landelijk bureau DISK heeft dit voorjaar het spel *Duurzaamheid: waar geef jij je talenten aan?* uitgebracht. Deelnemers aan de workshop kregen de mogelijkheid om te ervaren hoe het spel gespeeld wordt. Uit in totaal 38 kaartjes koos iedere deelnemer drie thema's. Vervolgens lichtten de deelnemers in kleine groepjes hun keuze toe. Ze besteedden daarbij aandacht aan hoe hun betrokkenheid bij de thema's is ontstaan en wat ze met hun betrokkenheid doen. Na afloop waren de deelnemers verrast, dat ze zo snel diepgaand met elkaar in gesprek kwamen. Ook zagen ze goede mogelijkheden om het spel in hun eigen situatie te spelen.

Leefwereld van jongeren vraagt aandacht en interesse

Desiree Bühler is projectmedewerker M25 van het Bisdom Rotterdam

M25, spreek uit M Twenty-five, is een project wat 10 jaar geleden begonnen is in Delft. Stadsdiaken Hans van Bommel merkte dat in de leeftijdsgroep van 12 tot 18 jarigen de interesse om bij elkaar te komen voor catechese onderwijs minder groot was.

Daarnaast werd hij in zijn werk als stadsdiaken geconfronteerd met groepen mensen die de hulp van een ander nodig hebben. Voor Hans van Bommel was één en één twee. Hij vroeg aan de jongeren of ze vanuit hun christen zijn hun talenten in wilden gaan zetten voor hun naaste. Ter sprake kwamen de Werken van Barmhartigheid en het Mattheüs evangelie. De jongeren reageerden enthousiast en zo ontstond de eerste M25 groep.

Impulsbijeenkomst

Op 25 januari 2014 vond er, in het kader van het Jaar van Daden van Liefde van het bisdom Rotterdam, een impulsbijeenkomst plaats voor begeleiders en toekomstige begeleiders van M25 groepen. In totaal gaven 30 begeleiders gehoor aan de uitnodiging. Doelstelling was het uitwisselen van ervaring en het aanscherpen

Monique van Dijk-Groeneboer maakte indruk met haar inleiding

[Foto: Desiree Bühler]

van competenties. De omgang met jongeren, de doelgroep van M25, vraagt immers bijzondere kennis en kunde.

De inleidende lezing werd gehouden door mevrouw dr. Monique van Dijk-Groeneboer, universitair docent Godsdienstsociologie aan de FKT. In haar lezing vertelde ze over een onderzoek onder scholieren in het Middelbaar onderwijs. Dit onderzoek wordt elke vijf jaar gehouden en verscheen in oktober 2013 voor de vijfde keer. Aan 1400 scholieren, verspreid over het hele land en allerlei Middelbare school typen, werd gevraagd een vragenlijst in te vullen. De vragen hadden als centrale vraag 'Hoe zijn jongeren bezig op het terrein van religie, geloof, levensbeschouwing en zingeving?'.

Jongeren en religieuze ervaring

Sommige onderzoeksresultaten zijn wel bekend, maar de vraag aan de deelnemers van de impulsdag was doen we er ook iets mee? Het onderzoek wijst onder andere uit dat 31% van de jongeren wel eens een religieuze ervaring heeft bij muziek, een videoclip of een film. Bij navraag onder de aanwezige begeleiders van jongeren bleken ze zich wel bewust te zijn van het belang van muziek bij jongeren, maar hadden zij er weinig gebruik van gemaakt. Zelf heb ik kort geleden met een M25 groep bij toeval ervaring opgedaan met jongeren en muziek die ze aanspreekt. We waren met een M25 groep kerst attenties aan het maken. Onder-tussen ontstond er tussen een paar jongeren een gesprek over muziek. Eén pakte zijn mobiele telefoon en liet de anderen zijn favoriete nummer horen. Opvallend was dat hij daarbij ook vertelde waarom dit lied hem zo aansprak. Het lied was hem opgevallen vanwege de sfeer. Later was hij er beter naar gaan luisteren en nu gaf hij een paar woorden van het lied die hem aanspraken. Hierop pakte een andere jongere haar mobiel en liet haar favoriete lied van

het moment horen. Ik zeg moment, omdat uit het onderzoek ook bleek dat de interesse van de jongeren snel wisselt. Dat brengt ons op het punt waar sommige begeleiders van M25 groepen, of jongeren, tegenaan lopen. Namelijk dat je het ene jaar een heel goed en druk bezochte M25 groep hebt en het andere jaar bijna geen deelnemers meer hebt. Dit ligt vaak niet aan het programma of het project maar aan de leefwereld van jongeren. We zullen eraan moeten wennen dat jongeren zich niet meer voor langere tijd binden. Er gebeurt veel om hun heen. Ze krijgen van alle kanten activiteiten aangeboden. Op de sportclub, op school, een bandje waar ze in kunnen spelen. We moeten als begeleiders van jongeren er dus rekening mee houden dat de jongeren een tijdje mee doen maar wij altijd nieuwe jongeren moeten blijven werven.

Taalgebruik wijzigt

Een eye-opener in de lezing was ook dat volwassenen, ook als zij zichzelf niet heel kerkelijk zouden noemen, kerkelijke taal gebruiken die door de jongeren niet meer verstaan wordt. De vragen zoals die voor het onderzoek van vijf jaar geleden geformuleerd waren moesten qua taal toegankelijker gemaakt worden omdat woorden als devotie, spirituele ervaring, geloof niet meer hetzelfde oproepen als vijf jaar geleden. Willen we in parochies een gesprek op gang brengen, ook met volwassenen, vraagt dit dus aan ons goed te kijken naar de taal en woorden die we gebruiken. Ook het 'echt' zijn van de begeleiders is belangrijk. Jongeren stellen vragen aan begeleiders naar hun geloof en wat ze ermee doen. Als volwassene vraagt dit om een eerlijke getuigenis van ons eigen geloof.

Na de lezing ontstond er een levendige discussie en de uitwisseling tussen verschillende, al dan niet beginnende begeleiders, maakte deze dag waardevol.

Workshops

Na de lunch werd in de workshop werkvormen diverse spelvormen geprobeerd waarmee je jongeren in gesprek kunt krijgen over allerlei thema's. De deelnemers aan deze workshop konden met elkaar testen welke werkvormen

wel en welke niet werken.

In de andere workshop vertelde diaken Walter Burgering over zijn ervaringen met het opzetten van een M25 groep; de fouten en de successen daarbij. In de tweede helft van de workshop daagde Walter Burgering de deelnemers uit om met vernieuwende diaconale projecten aan de hand van de Werken van Barmhartigheid te komen. Dit werd zeker een uitdaging. Misschien wel iets te gemakkelijk, werd gekozen voor de voedselbank. Het ophalen van voedsel in de parochie

of bij de supermarkt of het helpen inpakken van kratten. Voorspelbaar maar de uitdaging ligt ook bij de projecten die vernieuwend zijn. Misschien moeten we eens denken voedsel op te halen voor mensen die, doordat ze met hun inkomen een paar euro boven de norm zitten, geen gebruik mogen maken van

de voedselbank. Bij de doden begraven werd Allerzielen in het Licht genoemd, een project van het bisdom Rotterdam op 2 november. We zouden echter ook eens kunnen denken aan het schoonmaken van graven op de begraafplaats van de parochie. Sommige overledenen hebben geen familie meer die dit kan doen of zijn familieleden te oud. Ook dat is eerbied voor de doden. Zo daagde Walter iedereen uit om 'Wegen te gaan waar geen wegen gaan', de naam van het project M25 van het bisdom Rotterdam om nieuwe M25 groepen op te zetten.

Rond 15.00 uur ging iedereen geïnspireerd, vol goede moed en voorzien van vernieuwende tips weer parochiewaarts. Op deze geslaagde dag wisselden wetenschappelijke onderzoeksgegevens en ervaringen uit het veld elkaar prima af.

Het Bisdom Rotterdam heeft 2014 uitgeroepen tot het jaar van de Daden van Liefde. Kijk op: http://www.bisdomrotterdam.nl/bisdomrotterdamnu/2013/daden_van_liefde/Pages/daden_van_liefde.aspx <http://www.mtwentyfive.nl/Rotterdam/SitePages/hoe-begin-je.aspx> <http://www.mtwentyfive.nl/default.aspx>

Onderzoek 'Armoede in Nederland 2013'

Kerken verlenen voor 30 miljoen hulp en ter waarde van 53 miljoen vrijwilligersinzet

Peter de Bie en Hub Crijns zijn werkzaam bij landelijk bureau DISK

Op 30 oktober jl. werd het onderzoek 'Armoede in Nederland 2013' gepresenteerd. Dit interkerkelijke onderzoek naar hulpverlening door parochiële caritasinstellingen, diaconieën en andere kerkelijke organisaties laat zien dat de vraag naar financiële hulp fors is gestegen in vergelijking met 2009.

Het aantal mensen dat bij de Rooms-Katholieke Kerk een aanvraag heeft gedaan voor financiële hulp is ten opzichte van 2009 met ruim 70% toegenomen. Bij de Protestantse Kerk, waar in 2009 al een verdubbeling ten opzichte van 2007 plaatsvond, is het aantal onverminderd hoog gebleven. Bij gereformeerde kerkgenootschappen is een forse toename van 156 procent te zien.

Hulp bij urgente noden neemt toe

Ruim 86 procent van de diaconale organisaties geeft aan dat ze deze hulp geven in de vorm van financiële giften. 63 procent zegt hulp (ook) te verstrekken in de vorm van materiële hulp in natura. Financiële hulp door middel van leningen wordt door 60 procent genoemd. Ook het mogelijk maken van een vakantie (38 procent) wordt relatief vaak genoemd. De meeste deelnemende kerken en gemeenten bieden plaatselijk niet alleen individuele, maar ook collectieve hulp. Bijvoorbeeld door het ondersteunen van voedselbanken, kerstpakkettenacties, inloophuizen, maaltijdprojecten, maatjesprojecten, belangenorganisaties. Deze veelzijdige diaconale inzet is vooral gericht op het verminderen van armoede. De overheid blijft er echter in de ogen van de kerken verantwoordelijk voor dat niemand in armoede hoeft te vervallen.

Groepen en problemen

Uit het onderzoek blijkt verder dat armoede in de Nederlandse samenleving in brede lagen van de bevolking en zowel binnen als buiten de kerken voorkomt. De meest genoemde groepen van mensen met financiële problemen zijn mensen zonder betaald werk (deze worden door 56 procent van de respondenten genoemd), alleenstaande ouders met kinderen (48 procent) en mensen met psychische problemen (35 procent), direct gevolgd door asielzoekers en 65-plussers. Nieuwe groepen zijn mensen met een restschuld op hun hypotheek en zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Kerkelijke pastorale netwerken spelen zelf een grote rol in het signaleren van armoede. Het taboe op armoede, ook in kerkelijke kring, lijkt te zijn afgenomen.

Het soort problemen waarbij diaconieën en caritasinstellingen met financiële hulp bijspringen zijn vooral problemen door schulden (genoemd door 45 procent van de diaconale organisaties), een langdurig laag inkomen (39 procent) en onvoorziene, hoge uitgaven of financiële tegenslag (24 procent).

Grote vrijwilligersinzet

De inzet van diakenen, vrijwilligers en bestuurders bij de diaconale organisaties bedraagt gemiddeld 10 uur per aanvraag. De eerste meting van vrijwillige inzet vanuit diaconale organisaties in het kader van armoedebestrijding laat zien dat kerken een intensieve bijdrage leveren: 16.037 mensen verlenen 403.690 uren (146 per diaconale instelling) aan individuele hulp. In totaal 26.469 mensen zijn actief met collectieve ondersteuning (399 uren per diaconale instelling) ofwel 1.375.212 uren. In totaal gaat het dan om 1.778.902 uren. Dat is te vergelijken met de

inzet van 950 fulltime beroepskrachten. Gerekend met een ervaren MBO professional met een bruto uurloon inclusief werkgeverslasten van 30 euro gaat het dan om 53.398.060 euro.

Overheid als veroorzaker van verarming

Tegelijkertijd blijkt dat de overheidsbureaucratie de hulp aan de meest kwetsbare groepen vaak in de weg staat. Deze mensen blijken in toenemende mate afhankelijk te raken van kerkelijke hulpverlening. Dit is, zo stellen de onderzoekers vast, een onwenselijke situatie, omdat het recht op voldoende inkomen door de overheid wordt geschonden. Een belangrijke aanbeveling is dan ook dat de landelijke overheid de financiële positie versterkt van mensen die langdurig afhankelijk zijn van het sociaal minimum en weinig kans hebben op werk of onvoldoende werk en om deze mensen bij bezuinigingen te ontsien. De gemeentelijke overheden krijgen, als uitvoerders van het sociale beleid, de aanbeveling om hun dienstverlening te verbeteren en om te investeren in de samenwerking met kerkelijke en belangenorganisaties.

Vervolg

In cursussen en diverse kerkelijke bijeenkomsten in het land is en wordt het onderzoek dit jaar besproken. In de media heeft het heel veel aandacht gekregen. Ook in politiek Den Haag is het niet onopgemerkt gebleven. Op 6 november vroeg de Tweede Kamer een reactie op het kerkelijke rapport. Die reactie werd in een brief aan de Kamer verrat, die één van de stukken was bij het Algemeen Overleg Armoede en Schuldhulp van de commissie SZW met staatssecretaris Klijnsma op 27 november. In dat debat werd het rapport meerdere malen aangehaald. In de brief schrijft Klijnsma dat zij het cijfer het onderzoek dat aangeeft dat kerken veel minder zijn gaan samenwerken met sociale diensten betreurenswaardig vindt. "Een goede samenwerking is van belang omdat gemeenten als eerste verantwoordelijk zijn voor het armoedebeleid. Zij staan - net als de kerken - dicht bij mensen die hulp nodig hebben. Gemeenten kunnen een laagdrempelige toegang bieden aan mensen die hulp zoeken. Bovendien kunnen ze via een integrale aanpak

maatwerk leveren bij het oplossen van problemen."

Koopkracht

In het rapport wordt aanbevolen om groepen die langdurig afhankelijk zijn van het sociaal minimum en geen perspectief hebben op werk of voldoende lonend werk te ontsien bij bezuinigingen. Hierover schrijft de staatssecretaris: "Mensen met de laagste inkomens worden bij alle maatregelen zoveel mogelijk ontsien. In 2014 komt er een eenmalige uitkering voor minima en wordt de eerste schijf in de inkomstenbelasting met 0,75 procent verlaagd. Mede hierdoor zal de koopkracht in 2014 voor een alleenstaande en alleenstaande ouder in de bijstand naar verwachting toenemen."

Schulden

De kerken vragen om wetgeving en maatregelen om de schuldenproblematiek (preventief) aan te pakken. Met name wordt aandacht gevraagd voor oplopende incassokosten en samenwerking met alle betrokken partijen en organisaties om de schuldenproblematiek terug te dringen. De staatssecretaris: "Het voorkomen en vroegtijdig signaleren van problematische schulden kan veel leed besparen. (...) Gemeenten, maar ook schuldeisers, moeten daar meer verantwoordelijkheid in nemen. Samenwerken met lokale organisaties biedt de gemeenten vele voordelen, bijvoorbeeld als het gaat om de schuldpreventie. Mensen kloppen misschien bij de kerk aan op een moment dat de sociale dienst ze nog uit de schulden kan houden. Het is goed als de kerk mensen dan doorverwijst naar de sociale dienst. De Wet maximering buitengerechtelijke incassokosten, die op 1 juli 2012 in werking is getreden, beschermt mensen tegen onredelijke incassoschulden."

Het volledige onderzoek, de tabellen, een impressie en video's van de aanbieding, de teksten van de toespraken van Klijnsma, De Korte en Plaisier en de brief aan de Tweede Kamer over het rapport zijn te vinden op: www.kerkinactie.nl/armoedeonderzoek

Paradoxen van de voedselbank

Trinus Hoekstra is projectmanager bij het Binnenlands Diaconaat van Kerk in Actie en mededirecteur van DISK-arbeidspastoraat.

Tijdens de bijeenkomst van de Diaconale Studiekring op 7 februari 2014 werd stil gestaan bij het actuele fenomeen van de voedselbanken. Twee betrokken inleiders lieten hun licht erover schijnen.

Setkin Sies, gemeenteraadslid van Christen-Unie-SGP Rotterdam tevens netwerker onder kerken in Rotterdam en Raf Jansen, wethouder voor Groen Links in de fusiegemeente Peel en Maas en secretaris van de Sociale Alliantie. In Nederland waren er, volgens beschikbaar cijfermateriaal, in 2012 alleen al 134 geregistreerde voedselbanken actief met ruim 6.500 vrijwilligers. Wekelijks werden er zo'n 27.000 huishoudens (66.700 personen) geholpen met een voedselpakket. De verwachting is dat anno 2014 deze cijfers ten gevolge van de aanhoudende economische crisis nog hoger uitkomen.

Solidariteit?

Met name kerken zijn volop betrokken bij het werk van de voedselbanken. Volgens onderzoek gaat het om 70% van de lokale kerken. Kerken leveren vrijwilligers, financiën en stellen ruimten beschikbaar. Setkin Sies, zoon van Clara en Sjaak Sies de oprichters van de eerste voedselbank in 2002, ziet de betrokkenheid van kerken bij de voedselbank in belangrijke mate als een reactie op de verzorgingsstaat. De afgelopen decennia had de overheid een bepalende en regisserende rol ten aanzien van de verzorgingsstaat. Getuige een fenomeen als voedselbanken en de betrokkenheid van kerken daarbij neemt de betekenis van het particuliere initiatief weer geleidelijk toe. Deels is dat te verklaren vanuit het falen van de verzorgingsstaat en deels vanuit de behoefte van dat particuliere initiatief zelf. In de kern van de zaak brengt het fenomeen van de voedselbanken ons volgens Sies bij de vraag hoe we de solidariteit in de samenle-

ving organiseren: collectief en van bovenaf of individueel en van onderop. Beide organisatievormen zijn keuzes van de samenleving. Het fenomeen voedselbank functioneert hierbij op grond van vooral impliciet blijvende keuzes als een herschikking van verantwoordelijkheden. Het werkt op het moment als een aanvullende voorziening die door burgers zelf wordt gerealiseerd, een soort van maatwerk. Het realiseert maatwerk voor cliënten maar ook voor leveranciers. Zo komen er bijvoorbeeld deals met supermarkten tot stand, waarbij vrijwilligers spullen die over datum zijn uit de schappen halen. Zowel voor armen als supermarkten betekent dit een win-winsituatie. In dit maatwerk leveren voedselbanken lokaal ook allerlei spin-offs op. Sollicitatietrainingen zijn er uit voort gekomen, maar ook kledingbanken, formulierenbrigades en taaltrajecten voor migranten. Cliënten zijn ook zelf als vrijwilliger actief betrokken geraakt bij voedselbanken. De voedselbank is zo onbedoeld een toegang tot een sociaal netwerk en tot aanvullende voorzieningen geworden. De relatie van de voedselbanken tot de overheid is op het moment volgens Sies op z'n minst dubbelzinnig. Overheden willen graag een regierol uitoefenen over de voedselbanken en willen toegang tot adressenbestanden om zo fraude met uitkeringen op het spoor te komen. Aan de andere kant willen voedselbanken graag zichtbaar zijn in het aanbod van voorzieningen van burgerlijke gemeenten.

Verwarring

Raf Jansen geeft aan dat hij in het begin met tegenzin betrokken raakte bij voedselbanken. Hij zag het als bedeling van de armen in plaats van dat hen recht werd verschaft. Hij was er ook getuige van dat veel mensen uit de anti-armoedebeweging actief betrokken raakten bij voedselbanken, maar er tegelijkertijd ook be-

denkingen bij hadden. De voedselbank bracht mensen in verwarring en doet dat nog steeds. In het begin van het bestaan van de voedselbanken spraken politici uit dat ze overbodig moesten worden. Voedselbanken waren een schande op de verzorgingsstaat, vooral vanwege de armoede van waaruit een beroep op ze werd gedaan. Ondertussen zijn ze evenwel een gangbare praktijk geworden, een praktijk die geleid heeft tot een paradoxale situatie.

Jansen onderscheidt drie paradoxen

In de eerste plaats voorkomen de voedselbanken de verspilling van voedsel. Ze zorgen ervoor dat voedsel niet weggegooid hoeft te worden. Tegelijkertijd bestaan ze dankzij deze verspilling. In de tweede plaats ondergraven voedselbanken de geïnstitutionaliseerde solidariteit van de verzorgingsstaat. Hun bestaan maakt het mogelijk dat het sociaal minimum wordt verlaagd. Het sociaal minimum is met andere woorden hoog genoeg als minima gebruik maken van dit soort lokale aanvullende voorzieningen. Tegelijkertijd zijn voedselbanken als particuliere initiatieven van burgers directe uitingen van individuele en persoonlijke solidariteit buiten de geïnstitutionaliseerde en geanonimiseerde solidariteit van de verzorgingsstaat om. Maar deze individuele en persoonlijke solidariteit wordt dus gebruikt om rechten in het kader van de verzorgingsstaat te temperen.

In de derde plaats is er de paradox van hulp die er voor mensen wil zijn en hulp die mensen wil veranderen. De voedselbanken zijn aanvankelijk ontstaan als plekken waar mensen los van een controlerende overheid en een activerende sociale zekerheid menselijke betrokkenheid op hun situatie vonden. De voedselbanken manifesteerden zich hierin als vluchtplaatsen en schuilkerken. Aanvankelijk werden voedselbanken door de overheid ook genegeerd. Ze werden gezien als een schandvlek op de verzorgingsstaat, een schandvlek die overbodig gemaakt moest worden. Opvallend is dat in de loop der jaren voedselbanken voor de overheid interessante plekken zijn geworden om armen te vinden en greep op ze te krijgen. In de benadering van de overheid speelt daarbij volgens Jansen een belangrijke rol dat mensen economisch zelfredzame burgers moeten zijn.

Mensen moeten werk zoeken (ook al is er op het moment weinig tot geen werk beschikbaar) en moeten wanneer ze een uitkering genieten een tegenprestatie leveren.

Samenredzaamheid

Deze paradoxen hebben te maken met verschuivingen rond de vraag hoe we de solidariteit in onze samenleving zullen organiseren. Aan de ene kant wil de overheid momenteel af van de bovenaf georganiseerde solidariteit van de verzorgingsstaat, aan de andere kant wil ze de regie houden over de initiatieven die van onderop, zoals bijvoorbeeld in voedselbanken, tot stand komen. De spanning zit er in dat de overheid de betrokkenheid van burgers wil afstemmen op een nationaal economisch belang en een daarmee samenhangende concurrentiepositie op de wereldmarkt. De zelfredzaamheid van de burgers die de overheid voor ogen heeft, is daarmee een afspiegeling van de zelfredzaamheid van Nederland op die wereldmarkt. Zowel Setkin Sies als Raf Jansen staat in plaats van zelfredzaamheid meer samenredzaamheid voor ogen: burgers die zich zelfredzaam weten door een onderkende afhankelijkheid van anderen en een beaming daarvan in daadwerkelijke betrokkenheid op anderen. De bijeenkomst eindigde met de vraag onder welke condities, in het licht van deze samenredzaamheid, een burgerinitiatief als de voedselbank, bij de omvorming van de verzorgingsstaat, als vrijplaats tot zijn recht kan komen.

www.voedselbanknederland.nl - Jaarverslag 2012

Zie voor de conferentie van kerken en de verklaring: www.armekanteva.nl/projecten/archiefprojecten/meerdanvoedselalleen

Raf Jansen, Jetske de Ong, Ria van Nistelrooij, *Armoede baas!? Het perspectief van de voedselbank*, Utrecht november 2008.

Niels de Jong en Michel Hondijk, *Iedereen aan tafel. Tien jaar voedselbank*, Trichis Publishing, 2012. Te bestellen via <http://www.10jaarvoedselbank.nl/agenda/13/jubileumboek/> en dan steun je de voedselbank.

Van Pluim naar Vrije Uitloop

Cordaid Bond Zonder Naam ondersteunt bij oprichting sociale coöperaties

Heleen Platschorre is communicatiemedewerker bij Cordaid

Vorig jaar konden leden van de Bond Zonder Naam hun stem uitbrengen op een project dat - naast steun van de Bond - een extra Pluim verdiende. Met grote meerderheid kozen zij voor het project Tientjes in Breda.

Trots namen vrijwilligers van Tientjes de Pluim in ontvangst. Uit dit winnende project is inmiddels een bijzonder vervolginstituut voortgekomen, mede met ondersteuning vanuit Cordaid Bond Zonder Naam. Kristel Ashra (Cordaid) en Erna Smeekens (Tientjes) vertellen over de inspirerende samenwerking ná de Pluim. “We hebben Tientjes in 2010 opgericht”, vertelt initiatiefneemster Erna Smeekens uit Breda. “Ik zat in de bijstand en moest met vier opgroeiende kinderen rondkomen van € 40,- in de week. Soms was ik radeloos, zat ik jankend op de bank. Dat was niet echt het voorbeeld dat ik mijn kinderen mee wilde geven. Ik dacht steeds: het moet toch anders kunnen in Nederland? Samen met lotgenoten besloot ik te kijken hoe we onze kwaliteiten en talenten in konden zetten om uit die uitzichtloosheid te komen. Gewoon, door dingen te gaan doen voor een tientje. Zo is Tientjes ontstaan.”

Werk maken van je passie

Tientjes wil mensen met minder (geld) stimuleren werk te maken van hun passie en daar geld mee te verdienen. “Wij vinden dat ieder mens talenten heeft,” gaat Erna verder, “en dat niemand uitgesloten hoeft te worden in onze maatschappij. We trainen mensen die niet makkelijk aan werk komen, zodat zij weer in zichzelf gaan geloven en het roer in eigen handen nemen.” Alleen al in Breda zijn zo ruim 120 mensen weer van de bank. Het streven van Tientjes is om iedereen die dat

kan tenminste een deel van zijn of haar uitkering zelf te laten verdienen, met eigen talent en passie. “Dat bespaart de gemeente geld en geeft mensen weer zelfrespect, enthousiasme en zin.”

Samen verder na de Pluim

Vorig jaar ontving Tientjes voor dit initiatief de felbegeerde Bond Zonder Naam Pluim. Maar daar bleef het niet bij. Na de huldiging werd de samenwerking tussen Tientjes en de Bond verder voortgezet. Kristel Ashra van Cordaid: “Het project van Tientjes sluit goed aan bij de richting die we met de Bond op willen gaan. In het vorige nummer van *Diakonie en Parochie* heeft collega Joep van Zijl toegelicht dat we ons meer willen richten op het stimuleren van (sociaal) ondernemerschap. We zien dat armoede in Nederland toeneemt, en nieuwe groepen mensen treft. Als Bond willen we mensen helpen blijvend de armoede te ontstijgen en weer mee te doen in de samenleving. Dat doen we meer en meer door ondernemende initiatieven te ondersteunen. Mensen aan de onderkant van de samenleving zijn tot veel in staat, maar hebben daarbij soms ondersteuning nodig. Die willen wij bieden.”

Ondernemen vanuit een coöperatie

Die ondersteuning was precies wat Erna Smeekens zocht. Zij wilde mensen die van een uitkering rondkomen bij elkaar brengen om samen te gaan ondernemen. “Er komt zoveel energie vrij als je zelf de verantwoordelijkheid neemt,” legt Erna enthousiast uit, “maar je moet mensen niet individueel in het diepe gooien. De krachten bundelen en voortbouwen op wat mensen wél kunnen, dat is wat we wilden. Via Cordaid Bond Zonder Naam ontdekten we de mogelijkheden die

*Tientjes trots op Pluim
[Foto: Arie Kievit]*

een coöperatie daarvoor biedt. Cordaid heeft wereldwijd ervaring met het oprichten van coöperaties. Die ervaring heeft Cordaid Bond Zonder Naam gebruikt om ons echt een stap verder te helpen.” Dat leidde tot de oprichting van coöperatie De Vrije Uitloop, de eerste Nederlandse coöperatie van scharrelondernemers: mensen die vanuit een uitkeringssituatie een deel van hun uitkering zelf mogen gaan verdienen door middel van parttime ondernemerschap. Onder hen een hovenier, een grafisch ontwerper, een naaister, een meubelmaakster. Ieder van hen zet binnen de coöperatie zijn of haar eigen talent in een eigen parttime bedrijf. Zij behouden voorlopig hun bijstandsuitkering en kunnen met hun passie omzet gaan maken. Die verdiensten doen ze via de coöperatie in een ‘spaarpotje’, om daarmee een opleiding of materiaal te betalen. Samen met andere partners, zoals de gemeente en wijkorganisaties, steunde Cordaid Bond Zonder Naam het startende initiatief met kennis en juridische advies, en met coaching om tot een goed ondernemersplan te komen. Afgelopen december werd de coöperatie officieel opgericht.

Twee coöperaties van start in Breda

Naast De Vrije Uitloop ondersteunt Cordaid Bond Zonder Naam in Breda een tweede initiatief, ONS Coöperatief. Deze coöperatie bestaat uit een groep vrouwen die al een tijdje op eenvoudige wijze bezig was met cateringactiviteiten. Binnen de groep ontstond het initiatief om samen een kleinschalig cateringbedrijf te starten. Ook hiervoor werd een coöperatie opgericht, met ondersteuning en advies vanuit de Bond. Sinds december runt ONS Coöperatief een wijkrestaurant en cateringdienst in de wijk Geeren-Zuid in Breda. In de toekomst sluit een kledingatelier

en een initiatief voor stadslandbouw hier bij aan. Wie van dichtbij met ONS Coöperatief kennis wil maken, kan het wijkrestaurant bezoeken. Meer informatie en openingstijden zijn te vinden op www.onsingeen-zuid.nl.

Meerwaarde voor de eigen buurt of stad

Beide coöperaties bieden mensen met een uitkering de kans om als parttime ondernemer ten minste een deel van hun inkomen te verdienen. Via de coöperatie kunnen zij gebruik maken van gezamenlijke ondersteunende diensten zoals de boekhouding, inkoop en PR. De coöperatieve ondernemingen zijn er van en voor de deelnemers zelf, maar ook voor de buurt, hun omgeving en de stad. “We stimuleren dat de buurt actief betrokken is bij de coöperaties”, aldus Kristel Ashra, “maar ook dat de coöperaties op hun beurt bijdragen aan de leefbaarheid van hun eigen wijk of stad. De coöperaties verlenen betaalbare diensten aan buurtbewoners, en bieden soms een ontmoetingsplek voor de bewoners, bijvoorbeeld in het wijkrestaurant. We hopen de komende tijd, samen met maatschappelijke en bedrijfspartners, steeds meer startende initiatieven op deze manier te ondersteunen en zo op duurzame wijze bij te dragen aan het tegengaan van armoede en sociale uitsluiting.”

Meld startende coöperaties aan bij Cordaid

Cordaid Bond Zonder Naam ondersteunt in Nederland coöperaties van mensen met lage inkomens die hun positie of inkomen via (sociaal) ondernemerschap willen verbeteren. Kent u een initiatief voor (sociaal) coöperatief ondernemen, dat ondersteuning zoekt? Kristel Ashra herkent graag of Cordaid Bond Zonder Naam dit initiatief kan ondersteunen. Contact: kristel.ashra@cordaid.nl of 070 31 36 253.

Bezoek van de Koning aan SchuldHulpMaatje in Midden-Delfland

Mieke Kerkhof-Scheenaard is medewerker communicatie van SchuldHulpMaatje

Als beschermheer van het Oranje Fonds was Zijne Koninklijke Hoogheid koning Willem-Alexander op 4 februari te gast bij SchuldHulpMaatje in Midden-Delfland.

De Koning liet zich persoonlijk informeren door de landelijke en plaatselijke bestuurders en SchuldHulpMaatjes over hun werkwijze en praktijkervaringen. De gesprekken verliepen in een open en ontspannen sfeer. De SchuldHulpMaatjes vertelden aan de Koning waarom zij dit vrijwilligerswerk doen en met welke situaties zij geconfronteerd worden. Maar ook over de dilemma's waar zij soms tegen aan lopen. Als mens wil je vaak meer doen, dan je rol als maatje toelaat. Na afloop van het gesprek was de Koning aanwezig bij de uitreiking van de certificaten door Carla van der Vlist, voorzitter van de landelijke Stuurgroep SchuldHulpMaatje, aan de vijf nieuwe SchuldHulpMaatjes in Midden-Delfland. Hun opleidingskosten zijn gesponsord door het Oranje Fonds. Het Oranje Fonds sponsort verschillende locaties van het landelijke netwerk van SchuldHulpMaatje, dat in november in Zoetermeer de zestigste plaats opende.

Samenwerking tussen gemeente en kerk

De burgemeester van Midden Delfland, de heer Rodenburg en wethouder Samenleving mevrouw Van Nimwegen waren aanwezig bij de gesprekken en vertelden over de constructieve samenwerking met de SchuldHulpMaatjes in hun gemeente. Tot slot sprak Zijne Majesteit persoonlijk, achter gesloten deuren met drie mensen die hulp krijgen van de SchuldHulpMaatjes. Na afloop sprak iedereen lovend over de grote betrokkenheid van de Koning, zijn kennis, en tegelijk zijn kritische vragen. Het bezoek van de Koning trok de aandacht van de bewoners van Midden Delfland, die hem in grote getale opwachttten en later weer

De Koning te midden van SchuldHulpMaatjes met certificaten en bloemen
[Foto: Bart Homburg Oranjefonds]

uitzwaaiden. Journalisten van TV Blauw Bloed, TV West, de WOS, en andere lokale media waren aanwezig.

SchuldHulpMaatje

SchuldHulpMaatje bestaat sinds 2010 en is een landelijk netwerk van lokale vrijwilligersorganisaties dat mensen helpt die in financiële problemen zijn geraakt. Het betreft een initiatie van kerken en andere maatschappelijke organisaties in Nederland. SchuldHulpMaatjes zijn professioneel getrainde vrijwilligers, die mensen helpen bij het op orde brengen van hun administratie en financiën. Zij nemen niet de plaats in van hulpverleningsinstanties, maar bieden ondersteuning en leren deelnemers hoe je een financieel gezond leven kunt leiden. Er zijn 60 lokale projecten met in totaal 1.150 vrijwilligers actief. De Stichting in Midden-Delfland bestaat een jaar en telt twaalf SchuldHulpMaatjes waarvan er vijf recent zijn opgeleid.

www.schuldhulpmaatje.nl
www.uitdeschulden.nu

Leger des Heils en verzorgingsstaat. Een dynamische verkering

Dr. Erik Sengers is coördinator Dienst Diocesane Caritas bisdom Haarlem-Amsterdam

Het Leger des Heils wordt vaak gezien als het voorbeeld van hoe de kerk zich in zet, in kan zetten, of in dient te zetten voor de medemens. Zoveel concrete initiatieven roepen bewondering op binnen en buiten de christelijke geloofsgemeenschappen.

In een van zijn laatste publicaties zet bijvoorbeeld de socioloog Gerard Dekker het Leger als voorbeeld voor hoe christelijk geloof in de gesecculariseerde samenleving concreet wordt. Het is verbazend dat een evangelisch kerkgenootschap, een stroming die normaal gesproken voor haar opvattingen weinig maatschappelijke bijval krijgt, zoveel krediet heeft bij de bevolking en de politiek. Het proefschrift van Stijn Bollinger laat zien dat dit ook geenszins een vanzelfsprekendheid is, en het resultaat van een ingewikkelde historische relatie tussen het Leger en de overheid.

Hagiografie of historisch onderzoek?

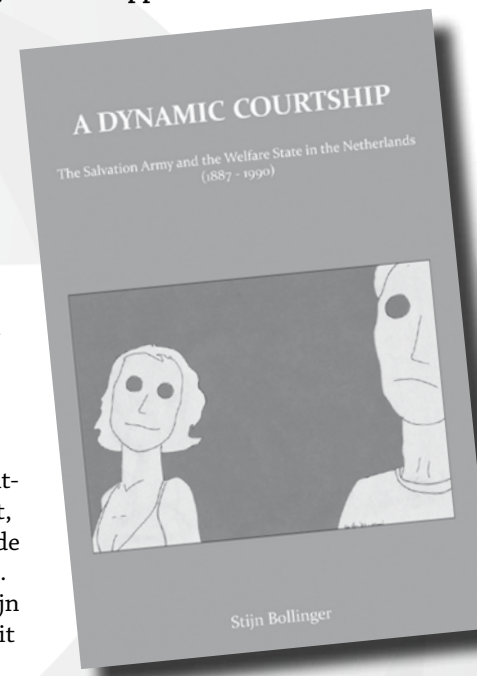
Proefschriften met een thema als deze moeten door de recensent met een zekere voorzichtigheid aangepakt worden. Het onderwerp leent zich tot een zekere hagiografie, als de auteur te weinig afstand heeft tot het onderwerp. Daarvan bleek hier geen sprake: Bollinger is hogeschooldocent in Utrecht,

historicus, en heeft verschillende publicaties op zijn naam staan over religie in de publieke ruimte. In dat kader is de interesse voor het Leger des Heils een heel begrijpelijke, en ook heel interessante casus. Want ondanks alle

spreken over scheiding van kerk en staat, is hier een voorbeeld van een intensieve samenwerking tussen kerk en staat. Dat stelt tegelijkertijd ook vragen richting beleidsstudies en andere sociale wetenschappen. Maar zijn belangrijkste vraag is historisch: hoe is de relatie Leger en overheid veranderd? Ik heb niet kunnen achterhalen dat Bollinger op een of andere manier bij het Leger betrokken is, en dat onderstreept zijn neutraliteit.

Verzorgingsstaat

Bollinger begint met het beschrijven van de context, de ontwikkeling van de verzorgingsstaat in Nederland met bijzondere aandacht voor de rol van het maatschappelijk middenveld daarin. Het is een beschrijving die al op veel andere plaatsen is gegeven, maar Bollinger doet dit toch wel wat gedetailleerder en bewijst zijn visie met vele nieuwe beleidsdocumenten. Typisch voor de Nederlandse situatie is dat in het begin van de sociale kwestie, vanaf het midden van de negentiende eeuw, de overheid de aanpak van

sociale problemen zag als een taak voor het middenveld, met name de kerken die prominent aanwezig waren. Vanaf het begin van de twintigste eeuw en met name na de Tweede Wereldoorlog ging de overheid een steeds sterkere rol spelen in subsidiëring van de sector. Met die subsidies ging de overheid echter ook een sturende rol spelen, eerst waar het de professionalisering betrof, later ook de werkvelden, de mate van democratisering en verantwoording, daarmee ook de interne organisatie, en tenslotte ook bepalen over de mate van openheid voor het algemene publiek en de mate van samenwerking met andere organisaties met soortgelijk werkveld maar andere richting. In de laatste fase, die nu nog voortduurt, zou de overheid uiteindelijk de instanties links laten liggen en pleiten voor meer individuele inzet van de burger – de participatiesamenleving was er al eerder. Het ministerie van maatschappelijk werk heeft zo het veld ontwikkeld maar het sociale middenveld opgezogen.

Leger des Heils: kerk én hulpbedrijven

Binnen dit krachtenveld zocht het Leger naar haar plaats. Typerend voor het Leger is de sterke dubbele missie: evangelisatie en hulp, zoals neergelegd door oprichter William Booth. In het begin zag het Leger zich als een kerkelijke stichting; het Engelse hoofdkwartier als kerk en het Nederlandse filiaal als stichting daarvan. Het was een merkwaardige juridische vorm, maar ze kwamen er mee weg. In de oorlog werd het wat meer kerk, om de business te beschermen, later viel het weer terug op de oude vorm. Het Leger werd al snel een gewaardeerde partner in het sociaal werk, ook in financiële zin. Druk vanuit de Nederlandse overheid en vanuit het Engelse hoofdkwartier, noopten tot een heroriëntatie. In Nederland werd een duidelijker onderscheid gemaakt tussen 'kerk' en 'stichting', de Engelsen wilden duidelijkheid over de vastgoedrisico's. Ook de uitdijende groep betaalde krachten wilde graag duidelijkheid over hun positie. In de jaren tachtig werd er besloten om een duidelijk onderscheid te maken tussen het Leger des Heils als 'kerk', en de werkstichtingen die het uitvoerende deel doen en de subsidies

ontvangen. Door een gezamenlijke missie en een uitgekiend personeelsbeleid zijn die delen met elkaar verbonden.

Huidige tijd en de toekomst

De kwesties die Bollinger behandelt zijn – zowel in retrospectief als voor de huidige tijd – ook van belang voor andere vormen van levensbeschouwelijk werk: hoe de verbinding te behouden tussen professionaliteit en inspiratie, tussen algemene taakstelling en bijzondere roeping, tussen onafhankelijke visie en overheidssubsidie? Veel protestantse en katholieke organisaties is dat niet gelukt, het Leger wel – een knappe prestatie. Maar de geschiedenis maakt ook duidelijk, dat het niet het Leger is die de activiteiten doet: in feite zijn ze van de overheid want door die geheel gefinancierd. En het Leger weet dit publicitair goed te verkopen. In een laatste maar eigenlijk te korte hoofdstuk gaat Bollinger in op de recente geschiedenis sinds 1990, en stelt daarin een aantal relevante vragen voor de huidige diaconale praktijk (zonder ze te beantwoorden): wat wordt de rol van het Leger in de vrije markt van zorg en welzijn; hoe om te gaan met het snel slinkende leden-tal van de kerk en wat betekent dat voor de andere stichtingen; hoe de landelijke eenheid te bewaren in het lokale Wmo beleid? Het boek van Bollinger zal voor het antwoord op deze vragen geen rol spelen, want het veel te moeilijke Engels waarin het geschreven is, is voor veel praktijkwerkers nagenoeg ontoegankelijk. Het gaat al om een ingewikkelde materie, hij citeert daarnaast veel uit beleidsstukken en wetsteksten, voor de Engelstalige lezer moet daarbij veel worden vertaald en uitgelegd, en door dat alles heen probeert hij een mooi en spannend verhaal te schrijven. Die potentie zit er zeker in, en in het Nederlands was hem dat ook zeker gelukt.

Stijn Bollinger, 'A dynamic courtship 1887-1990. The salvation army and the welfare state in the Netherlands', proefschrift, ISBN 9789059727243, Eburon Uitgeverij, 2013, 328 blz., Prijs € 32,50

Een andere Kerst

Ronald Dashorst is diaken in de Emmaüsparochie in Apeldoorn

'Een andere kerst' is de titel van het boek met de ondertitel 'Het jaarlijkse feestmaal van Sant'Egidio met de armen'. Het boek gaat over de kerstmaaltijden die de gemeenschap elk jaar organiseert.

Wat dertig jaar geleden begon met een gedekte tafel in de basiliek van Santa Maria in Trastevere, een wijk in Rome, is uitgegroeid tot een traditie in meer dan zeventig landen. Wereldwijd nodigt de gemeenschap van Sant'Egidio arme en dak- en thuisloze medemensen uit voor een feestmaal met Kerstmis. De genodigden, die aan de feesttafel aanzitten, wacht lekker eten en drinken. Maar eerst kijken ze uit naar het gezelschap van hun disgenoten. Kerstmis is immers een tijd waarin eenzaamheid en armoede nog meer dan anders knagen. Het feestmaal van Sant'Egidio is een echt familiefeest voor wie geen familie heeft. Het boek 'Een andere kerst' biedt getuigenissen over een hartverwarmend initiatief. Tegelijk is het een praktische handleiding voor wie vindt dat het feestmaal van Sant'Egidio navolging verdient. Het boek is een leidraad om de zwakkeren in onze maatschappij een zinvolle kerst te bezorgen.

De dagen naar het kerstfeest

Een citaat: "Terugtellende 10 mei. In Santa Maria in Trastevere is de mis net afgelopen. Op het plein voor de kerk ontmoet ik Ivan.

Zijn gezicht, dat altijd straalt van geluk, en zijn uitgelaten begroeting wijzen erop dat hij ook vandaag weer in een opperbeste stemming verkeert. Dat is eigenlijk altijd zo, sinds hij De Amici ontmoet heeft, de mensen met een mentale handicap in de gemeenschap. En

sinds hij zich heeft aangesloten bij de tekenschool. Zijn aanstekelijke glimlach doet de pijnlijke geschiedenis van afwijzing na afwijzing vergeten die hij jarenlang moest doorstaan omwille van zijn moeilijkheden. Niets herinnert nog aan zijn diepgewortelde droefheid, die zijn gezicht in groeven trok. 'Santa Maria, hm!' zegt hij met pretogen. En met dezelfde adem voegt hij eraan toe: 'Ik kan bijna niet meer wachten... Weet je hoeveel dagen nog? 136!' Ik heb even de tijd nodig

om te begrijpen wat hij bedoelt. Maar Ivan weet elke dag hoeveel dagen exact het kerstfeest nog op zich laat wachten."

Maaltijden in Apeldoorn

Met veel enthousiasme hebben wij in Apeldoorn het boek gelezen. In de wetenschap dat er veel maaltijden gehouden worden, in De Herberg, bij Menorah en het Leger des Heils, hebben wij ook een eigen maaltijd georganiseerd in de pastorie van de Onze Lieve Vrouwe kerk op maandag 23 december 2013. Dat is ook dezelfde dag dat er elke week maaltijden gehouden worden aan de Tafel van Franciscus, de tafel voor onze dak- en

thuisloze medemensen. Alleen de dag voor Kerst geven wij hier een extra feestelijk tintje aan. Wij mogen ons bij de maaltijd nog meer een gemeenschap voelen, een *Familia Dei* (familie Gods). De zorgvuldigheid waarmee de tafel gedekt wordt en het feest voorbereid, is meer dan alleen maar een voorbeeld van goede organisatie. Elk gebaar heeft betekenis en is op die manier 'heilig', want uitdrukking van eer, die aan de armen als broers en zussen van God gebracht wordt. Het feest beeldt de vreugdevolle weg van het evangelie uit, die voor elke mens mogelijk en begaanbaar is. Alle gasten krijgen een persoonlijke uitnodigingskaart als teken van onze bijzondere, persoonlijke belangstelling en aandacht. Deze kaart is het 'eerste kerstgeschenk' en drukt respect en waardering uit voor wie is uitgenodigd. Elke gast wordt ontvangen en begeleid als een eregast. De gasten en hun vrienden zetten zich samen aan een feestelijk gedekte tafel. Alle gasten krijgen na de maaltijd een klein geschenk, persoonlijk uitgekozen; iets praktisch, iets leuks en iets lekkers. Elk geschenk is een klein teken dat recht doet aan de menselijke waardigheid. Uiteraard is ook de verpakking van belang. De cadeaus worden in geschenkpapier verpakt en voorzien van een naam.

Feest in de pastorie of kerk

In Apeldoorn hebben wij het kerstfeest in de pastorie gevierd, maar in veel andere steden, zoals in Rome en Antwerpen, wordt feest gehouden in een kerk. Dit is niet een ontwijden van de kerk om media aandacht te trekken. Nee, dit feestmaal is gerijpt in de schoot van deze gewijde ruimte, die gastvrijheid verleent aan het dagelijks gebed en de wekelijkse eucharistie van de gemeenschap van Sant'Egidio. De schoonheid, de rijkdom aan menselijkheid en de diepe betekenis van het feest vinden hun oorsprong in het evangelie. Het feestmaal is iets buitengewoons, dat wil aangeven dat de armen hun plaats hebben in het hart van de kerk. Met Kerstmis is het heel toepasselijk, op het moment waarop we de geboorte van Jezus herdenken, voor wie geen plaats was in de huizen van de mensen, maar die als arme te midden van de armen geboren werd. Zijn geboorte heeft alles van

de armoede van een dakloze. Het kleine weerloze kind vindt niet de gastvrijheid die het nodig heeft. Maar God schaamt zich niet voor armoede van zijn zoon en laat hem niet in de steek, ook niet in de afgrond van de dood. Dat is de kern van ons christelijke geloof. Het evangelie volgens Lucas focust op de weigering van de mensen om de pasgeboren Jezus op te nemen. Voor de evangelist Johannes heeft deze ongestuvrijheid niet alleen een materiële, maar ook een spirituele betekenis voor het hart en het leven van diegenen die Jezus ontmoeten. 'In zijn eigen huis is Hij gekomen, en zijn eigen mensen hebben Hem niet opgenomen' (Joh. 1, 11). Maar wie Jezus opneemt, leert van hem om alle mensen lief te hebben, in het bijzonder diegenen die niet naar waarde geschat worden. Dat is wat het evangelie leert. In Jezus' woorden vinden we een grote levenswijsheid: 'Het is zaliger te geven dan te ontvangen' (Hand. 20, 35). Met Kerstmis komen in Rome, in Antwerpen en vele andere steden vele armen samen. In Apeldoorn hebben wij afgelopen kerst die traditie opgepakt om een gastvrije gemeenschap zijn. Een arme kerk voor de armen, zoals ook paus Franciscus uitdraagt. Dit jaar in de pastorie, maar misschien volgend jaar ook in een van onze kerken om de gewijde ruimte te heiligen door gastvrij te zijn voor de mensen die God de 'minste der mijnen' noemt, in wie wij Christus kunnen zien oplichten. Daarom is het een Zalig Kerstfeest.

<http://www.santegidio.be>
Gemeenschap Sant'Egidio, 'Een andere kerst. Het feestmaal van Sant'Egidio met de armen', Averbode 2013. Het boek is niet in de handel te koop maar is op aanvraag bij Sant'Egidio te bestellen voor 15 euro (+ verzendkosten).
E-mail: info@santegidio.be

Agenda & weetjes

& Het landelijk bureau DISK ziet zich helaas genoodzaakt om per 1 juni 2014 haar werkzaamheden te beëindigen. Dit vanwege sterk teruglopende subsidies. Het bestuur hoopt dat het bestaande werk gedeeltelijk op andere wijze voortgezet kan worden. De pogingen daartoe laten onverlet dat DISK de deuren moet sluiten. Op vrijdagmiddag 16 mei zal er in de Bergkerk te Amersfoort een afscheidsbijeenkomst zijn waar ieder van harte welkom is. Wel graag van tevoren aanmelden via info@disk-arbeidspastoraat.nl. Aanvang is 14.00 uur en de zaal is open vanaf 13.30 uur. Na 1 juni is landelijk bureau DISK bereikbaar per post op Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch of per e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl.

& De werkgroep Arme Kant van Nederland/EVA is met haar campagne tegen verarming en verrijking een belangrijk programma van Arbeidspastoraat DISK en de Raad van Kerken in Nederland. Aan armoede geen gebrek in Nederland en aan werk daaromheen ook niet. Helaas is er wel schaarste aan financiële middelen. Daarom sluit ook de Arme Kant van Nederland/EVA per 1 juni haar deuren. Zie het hierboven genoemde afscheidsmoment op 16 mei in Amersfoort. Na 1 juni is de Arme Kant van Nederland/EVA bereikbaar per post op Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch of per e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl.

& Het oecumenisch onderzoek 'Armoede in Nederland 2013' is verschenen. De hulpvragen bij kerken zijn in vergelijking met 2009 gelijk gebleven of sterk gestegen. Het onderzoek is op 31 oktober 2013 gepresenteerd. Meer informatie: www.kerkinactie.nl/armoedeonderzoek. Hier zijn het onderzoek, de tabellen, persberichten, presentatieverhalen, en de reactie van Staatsecretaris Klijnsma van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid te downloaden.

In *Ondersteboven* nummer 1 van de jaargang 2014 van landelijk bureau DISK is het werkmateriaal voor viering en gesprek voor de Zondag van de Arbeid op 4 mei gepubliceerd. Het thema: boekje *Werken met toekomst* bevat achtergrondverhalen, ervaringsverhalen, werkmateriaal voor biddag voor gewas en arbeid (12 maart), zondag van de arbeid (4 mei), dankdag voor gewas en arbeid (5 november), themaviering, Vastenactie en Veertigdagentijd. Prijs € 2,50 plus portokosten. Bestellen: www.disk-arbeidspastoraat.nl of info@disk-arbeidspastoraat.nl

& In de bisdommen Breda, Haarlem-Amsterdam en Rotterdam wordt ook dit jaar een Vastenactie estafette gehouden. Van kerk tot kerk wordt het stokje rond de Vastenactie doorgegeven. Meer informatie en een update van de laatste verhalen is te lezen op: <http://vastenestafette2014.blogspot.nl>.

& Het Bisdom Rotterdam kent in vervolg op het Jaar van het Geloof een Jaar Daden van Liefde, waarin allerlei activiteiten rond de Werken van Barmhartigheid worden opgezet. Voor informatie is een eigen logo en website beschikbaar: http://www.bisdomrotterdam.nl/bisdomrotterdamnu/2013/daden_van_liefde/Pages/daden_van_liefde.aspx.

& Vanuit hun betrokkenheid bij het vluchtelingenwerk hebben de gezamenlijke Euregionale kerkelijke organisaties van de regio rond het bisdom Roermond op 2 februari een manifest opgesteld en ondertekend waarin zij politici oproepen daadwerkelijk op te komen voor de belangen van deze kwetsbare mensen. Daarmee willen de kerkelijke leiders, met het oog op de aanstaande Europese verkiezingen, opnieuw aandacht vragen voor de mensonterende vluchtelingenpolitiek in de Europese Unie. Download op: http://www.bisdom-roermond.nl/mkw_uploads/Kerk%20en%20Samenleving/Dokument%20

Cordaid Bond Zonder Naam

Cordaid Bond Zonder Naam ondersteunt in Nederland coöperatief sociaal ondernemerschap van mensen met lage inkomens. Daarnaast kent de Bond een Noodfonds voor eenmalige financiële hulp aan mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt.

Armoede tegengaan met ondernemerschap

Cordaid Bond Zonder Naam richt zich op het duurzaam tegengaan van armoede en sociale uitsluiting. Daarom helpt de Bond mensen met lage inkomens om samen kleinschalige, vernieuwende initiatieven op te zetten voor sociaal ondernemerschap. Door samen te ondernemen, bijvoorbeeld door als coöperatie een wijkrestaurant, werkplaats of versmarkt te runnen, kunnen zij hun inkomsten verhogen of hun kosten verlagen. De Bond stimuleert dat de buurt actief betrokken is bij de coöperaties en dat de coöperaties op hun beurt bijdragen aan de leefbaarheid in hun eigen wijk of stad.

Om startende coöperatieve ondernemingen een zetje vooruit te geven vormen we slimme bondgenootschappen tussen deze initiatieven en bedrijven, gemeenten en maatschappelijke organisaties die het initiatief met expertise, netwerken en eventueel kapitaal duurzaam tot bloei kunnen laten komen.

Help mee

Wilt u meehelpen om armoede duurzaam te bestrijden? Word dan donateur: Giro 1500 t.n.v. Cordaid Bond Zonder Naam Den Haag. Met uw steun ondersteunen we coöperaties van mensen die via ondernemerschap hun positie willen verbeteren en helpen we mensen die buiten hun schuld in de problemen zijn geraakt met een eenmalige bijdrage.

Meer weten?

I: www.cordaidbondzonder naam.nl

E: info@cordaidbondzonder naam.nl

T: 070-3136220

Donateurs voor het LKDB

Het LKDB zoekt voor de site www.rkdiaconie.nl donateurs. Het opzetten en bijhouden van deze digitale ontmoetingsplek kost geld. We zijn geholpen met elke bijdrage, klein of groot. Uw financiële gift maakt de instandhouding van deze diaconale website mogelijk. Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad (LKDB), Kamer van Koophandel 41183443, Bankrekening NL37 INGB 0000 1714 32, ten name van Beheersstichting LKDB, onder vermelding van "Gift Diaconale Alliantie".

Abonneer u op *Diakonie & Parochie*

De kosten voor de jaargang 2014 bedragen € 20,00, inclusief portokosten. Na opgave ontvangt u de resterende nummers van de jaargang thuisgestuurd. Voor dat bedrag heeft u een praktisch diaconaal vaktijdschrift, waardoor u op de hoogte blijft van de ontwikkelingen op het katholieke diaconale terrein. Mail uw volledige adresgegevens naar administratie@rkdiaconie.nl

Diakonie & Parochie

Wat is dit voor een tijdschrift?

Onder *Diakonie* verstaan we:

“Het handelen vanuit en door kerken en andere door het evangelie geïnspireerde groepen en bewegingen dat gericht is op het voorkómen, opheffen, verminderen dan wel mee uithouden van lijden en maatschappelijke nood van individuen en van groepen mensen en op het scheppen van rechtvaardige verhoudingen in kerk en samenleving.” (Crijns H., e.a., *Barmhartigheid en gerechtigheid*, 2004, pag. 392).

Diakonie & Parochie is een tijdschrift dat speciaal naar parochies en Parochiële Caritas Instellingen kijkt. Het wil de lezers helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

Diakonie & Parochie is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad, een werkgroep van de diaconale dienstverleners uit de bisdommen en enkele landelijke katholieke diaconale organisaties. Het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad vormt ook de redactieraad. Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs € 20,00, losse nummers: € 5,00 excl. porto.

Ook in 2014 blijft de abonnementsprijs € 20,00 inclusief portokosten.

Voor abonnementen en bestellingen:

LKDB, Luijbenstraat 17, 5211 BR 's-Hertogenbosch, tel. 073-6128201.

E-mail met opgave van alle adresgegevens: administratie@rkdiaconie.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

Het tijdschrift werkt nauw samen met de site van de Diaconale Alliantie www.rkdiaconie.nl

Kijk voor meer diaconale voorbeelden en meer diaconale spiritualiteit op deze site. Doe er zelf aan mee.

Vraag een inlogcode aan. Bezoek www.rkdiaconie.nl

Colofon

Aan dit nummer van *Diakonie & Parochie* werkten mee: Peter de Bie, Jan Bosman, Desiree Bühler, Ina van de Bunt-Koster, Hub Crijns, Ronald Dashorst, Trinus Hoekstra, Mieke Kerkhof-Scheenaard, Jan Maasen, Heleen Platschorre, Erik Sengers, en Nelleke Wijngaards Serrarens.

Eindredactie: Hub Crijns.

Foto omslag: Hub Crijns.

Redactie en uitgever: LKDB, 's-Hertogenbosch.

Opmaak: Hans van Eck (Impressio Communicatie)

Druk: Drukkerij Accuraat Breda.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld.

Voor overname van foto's, gedichten en cartoons neemt u contact op met de eindredacteur: crijns@ziggo.nl

ISSN 0922-9647

Meditatief

Bronnen van omgang met elkaar

Eerder gepubliceerd
in de 'Arme Krant van
Nederland', 2013-4,
achterpagina.

De bronnen van het lijden zijn oeverloos.
Mensen zijn kwetsbaar en broos.

De kramp van met honger opstaan
de droge keel van te weinig water
de kou van te weinig kleding
de pijn van het niet meer beter worden
de tranen van gevangen zitten
het leed van vreemd in een ver land
het verdriet over een overleden dierbare.

De bronnen van het goede zijn talrijk.
Mensen zijn betrokken, lief en eerlijk.

Maaltijdproject in dorp of buurt
pakje melk bij het ontbijt
kledingwinkel en Dress for succes
bezoekgroep thuis of in het ziekenhuis
maatje voor wie uit de gevangenis komt
maatje voor het wegwerken van de schulden
taalles aan huis voor hen van verre
aanwezig zijn bij het rouwen.

De bronnen van mensen zijn wonderlijk.
Onder elkaar zijn mensen arm noch rijk.

Hub Crijs,
25 november 2013